

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

**LABOR
IMPROBUS OMNIA VINCIT**

**VIII
6. SZÁM. 1927**

A GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ

MAGYAR GRAFIKA

**SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS
MEGJELENIK HAVONKÉNT AZ »UNGARISCHE GRAPHIK« CÍMŰ
NÉMET MELLÉKLAPPAL**

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL BUDAPEST VII, RÓZSA UIC

G É P

SZERELÉSEKET ÉS GÉPJAVÍTÁSOKAT

Vállal
bárholspon-
tosan, legolcsóbb
árak mellett eszközöl.
Specialista gyorsajtók, rotációs
gépek s rokonszakmabeli gépek teljes
javításában. Gyárt: Kerekcsapó gépek
különböző szélességben, lemezollót, perforáló
gépet kéz- és lábajtásra, stóprést minden-
féle nyomdai és rokonszakmabeli
segédgépeket. Állandóan rak-
táron tart, vesz, elad és
becserél új és hasz-
nált grafikai
gépeket

KLEIN * ERNŐ

GRAFIKAI GÉPEK, SZERELVÉNYEK GYÁRA
VIII, JÓZSEF UCCA 72. TELEFÓN: JÓZSEF 372-39

Kliséket

MÉLTÁNYOS / ÁRBAN / A /
LEGJOBB / KIVITELBEN /

Készít

Pallas kemigrafiaja

BUDAPEST, V. HONVÉD-U. 100/2
TELEFON: TERÉZ 5-67 / 5-68 /

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁRA

BUDAPEST IV, FERENC JÓZSEF RAKPART 27

GYÁR: BUDAFOK · TELEFÓNSZÁMOK: JÓZSEF 448-43, JÓZSEF 448-44

Az okszerű és művészi reklámozás gyakor-
lati módszereit ismertető dúsan illusztrált
nagyszerű nyomtatástechnikával előállított
művészeti havi folyóirat, melyet *nyomdász,*
kereskedő és iparművész nem nélkülözhet

OFFSET-, BUCH- UND WERBEKUNST

Egyes szám ára —75 dollár, féléves előfizetés 450 dollár.
Kiadó: Offset-Verlag G. m. b. H. Leipzig, Seeburgstr. 57

ALAPÍTÁTOTT 1900.

KÖNIG
és
BAYER

KLISSÉGYÁR

BUDAPEST · VII
WESSELENYI ·
UCCA · 54 · SZÁM
TELEFÓN · SZÁM
J O Z S E F

359-91

VIDÉKI · RENDELÉSEKET · SORON · KIVÜL ·

INTÉZÜNK !

SZAKEMBEREK ELŐTT MÁR RÉGEN NEM TITOK, HOGY AZ OLCSÓBB,
DE SELEJTSEBB ANYAG MINDENKOR DRÁGÁBB. A LEGKITÜNŐBB

!
GÉP
BETŰ
FESTÉK

ÉS EGYÉB A GRAFIKAI IPARI ÜZEMEKBEN HASZNÁLTOS ANYAG
CSAK CÉGÜNKNÉL SZEREZHETŐ BE, MERT MI KIZÁRÓLAG ELSŐRANGÚ,
VILÁGHÍRÚ CÉGEKET KÉPVISELÜNK. RÉGI FELSZERELÉSEKET FELFRISSÍTÜNK

UNIVERSAL GRAFIKAI SZAKÜZLET RT.
BUDAPEST VIII, RÁKÓCZI TÉR 2 · TELEFÓN J. 348-12

MAGYAR GRAFIKA

HAVONKINT MEGJELENŐ GRAFIKAI FOLYÓIRAT

UNGARISCHE GRAPHIK

CÍMŰ NÉMETNYELVŰ MELLÉKLAPPAL

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

FELELŐS SZERKESZTŐ WANKO VILMOS

FŐMUNKATÁRSÁK: HERZOG SALAMON ÉS KNER ALBERT

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25. SZÁM

BIRÓ MIKLÓS NYOMDAI MŰINTÉZETE ÉS KIADÓVÁLLALATA

A Magyar Grafika előfizetési díja Magyarországon:

Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 40 pengő, félévre 21 pengő
Egyes számok ára nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 4 pengő

Könyvnyomdai betűk üvegből

Fenti cím alatt írt cikket Willi Wernecke (Stettin) a Typographische Jahrbücher ezidei 4. számában. A bevezetésben megjegyzi, hogy nem holmi áprilisi tréfáról, de komoly, megvalósítható eszméről van szó. Ez az idea nem új — mint írja — csak megfeledektek róla.

Véletlenek szülnék mindent. Wernecke egy Patentamtban (szabadalmi iroda) keresett valamit s kutatása közben véletlenül egy szabadalmat kérő levélre bukkant, mely a kilencvenes évek elejéről, tehát a múlt századból datálódik s amelyben egy illető (a nevét nem közli) könyvnyomdai célokra alkalmas üvegbetűkre kér szabadalmat. És ehhez a feledés homályába veszett szabadalmat kérő íráshoz fűzi gondolatait Wernecke.

Tudjuk, vagy legalább is tudni véljük, hogy a kínaiak már akkor, amikor Európában még álmodni sem mertek a könyvnyomtatásról: már egy bizonyos masszából készült — mely a mi mai ólombetűink ősapja lehetett — szétszedhető betűkről nyomtak. Arról is hallottunk, hogy Japánban állítólag már üvegből készült betűkkel is dolgoznak.

Tény, hogy amióta drága ükapánk,

néhai jó Gutenberg a világot megajándékozta örökéletű találmányával: a könyvnyomtatással, évszázadokon át nagyon kevés változáson mentek át az ólombetűk; eltekintve annak keménységét s így ellenállóképességét fokozó vegyületétől, a betűk és könyvdíszek modernségétől. Úgy látszik, hálátlan dolog egy újnemű betűanyag megkonstruálásával vesződni, mert feltalálóink e téren még csak nem is próbálkoztak az ólom helyettesítésével.

Azonban nézzük csak, mit mond Wernecke az üvegbetűket illetően. Többek között így fűzi gondolatait:

— Momentán nincs jobb anyag az ólombetűk helyettesítésére a üvegnél: forró, folyékony állapotban akármilyen formára önthetjük, kihűlése után pedig nagy keménysége, ellenállóképessége mellett meg van az az előnye is, hogy nyomás esetén a papírban gyakran előforduló keménységek, szemcsék nem tesznek benne kárt; előállítás olcsóbb, a festéktől könnyen és teljesen megtisztítható, ami az ólombetűknél nincs meg...

És Werneckenek talán igaza is van. Csak gépmestereink (no meg szedőink is az osztásnál) a megmondható, hogy

egy tízezres Auflag nyomása után milyen nehéz munkát igényel a forma megtisztítása. Ne is essék itt szó egy jó tömör nonparell- vagy petit formáról. Ezzel szemben tudjuk jól, hogy az üveg minden nehézség nélkül tisztítható, anélkül, hogy a legcsekélyebb piszok is visszamaradna. És a betűkopás? Az üveg igen nagymennyiségű nyomást kibír és — talán nem merész az állítás — még évtizedek múltán is teljesen jó állapotban marad. Az ólom? Bizony egy nagyobb Auflag esetén — különösen ha egy kis cilindernyomásra is szükség van — annyira tönkremegy, hogy jobb munkákhoz már nem is használható.

Az eredmény? A fentiek azt látszanak bizonyítani, hogy az üveg minden tekintetben gazdaságosabb volna a könyvnyomdai betűk alkalmazására — feltéve, hogy az eszme kivihető! — mint az ólom.

Ami a használhatóságát a könyvnyomdai iparban kétségessé teszi: ez a törekenysége és a zárásnak — gondoljuk — lehetetlensége.

Kérdés, hogy ez a hátrány hogy volna megszüntethető?

Wernecke erre is megadja — nézete szerint — a helyes választ:

— Ha meggondoljuk — írja — hogy az ólombetűk mennyire károsak egészségi szempontból a vele dolgozók részére, milyen gyorsan kopnak s válnak hasznavehetetlenné; a gyors oxidálódás, mely sokszor egész betűcsaládokat kényszerít a zeugládába: szinte csodálkoznunk kell, hogy a mai fejlett technika nem gondolt még a méreggel telített ólombetűk kiküszöbölésére. Az üveg ezekkel a rossz tulajdonságokkal nem bír. Az üveg gyors törekenységét meg lehetne akadályozni a betűtestbe öntendő finom fémszálakkal. A szedés zárásának tartósságát gumirétegek alkalmazásával lehetne elérni, úgy mint azt ma a kliséknél kitűnő eredménnyel alkalmazzuk is, a szép, tiszta nyomást pedig a nyomócilindernek gumiköppennyel való áthúzásával.

És ami a fő: olcsó és tartós.

Az említett szabadalmi levélben már „Betűk üvegfelülettel” cím alatt javításokról is szó van. T. i. a betűk alsó testének előállítását gumiból, fából, celluloidból stb.-ből véli a szabadalmat kérő előállítani, csak

éppen a tulajdonképpeni betűt, a vékonyka felső réteget üvegből, mely azután a talapzatra lenne ragasztandó. Az öntés úgy történne, mint az üveg-gomboké: acélba vésett matricáról, melyek kihülés után könnyen lennének tisztíthatók, akárcsak az ólom-betűk. Körzeteket, léniákat, vignettákat stb. szintén lehetne acélmatricák-ról önteni.

Befejezésül megjegyzi még Warnecke:

— Örülnék, ha ez a rég elfeledett idea: az üvegbetű a ma már óriási léptekkel előrehaladott és kifejlődött technikai lehetőségek keretében ismét napirendre kerülne és megvalósítható volna. Mert nemcsak könyvnyomdák, de könyvkötészetek is érdekelve vannak.

Ezek volnának nagy vonásokban Wernecke gondolatai az üvegbetűk használhatóságát illetőleg.

Mindenesetre a magunk részéről is helyénvalónak és üdvösnek tartanánk, ha illetékes szakemberek foglalkoznának a gondolattal: hogyan lehetne Gutenberg templomában az ólombetűt — ha nem is üveggel — helyettesíteni. Mert nagyon elszomorító, ha a nyomdászok életviszonyáról és halál-ozási arányszámáról összeállított statisztikát megtekintjük: megdöbbenve konstatálhatjuk, hogy az ólombetű rémesen pusztít s legszebb korukban szólítja el az élők sorából szaktársainkat.

Ha másért nem, már csak ezért is érdemes volna a problémával foglalkozni: hogy volna lehetséges nyomdák-ból az ólombetűk kiküszöbölése? Hogy aztán az üvegből vagy más anyagból lesz-e, nem fontos. A fő, hogy a gyilkos mérget lehelő s már évszázadok óta használatos ólombetűk alkonya elérkezzen.

Talán akadnak hozzáértő szakemberek, akik e kis cikkcske olvasása után komolyan foglalkoznak az ólombetűknek más anyagból leendő készítésének nem kis fontosságú problémájával és meghúzzák az ólombetűk halálharangját. *Tieff Sándor*

Zichy-emlékkiállítás

Az őszi ünnepeljük Zichy Mihály születésének századik évfordulóját. Ebből az alkalomból az Ernst-múzeum emlékkiállítást rendez, mely, bár csak egy töredékét mutatja be Zichy gazdag, de szétszórt munkásságának, érdekesen és sokoldalúan tárja elénk e magyar romantikus pályáját.

Zichy tulajdonképpen nem kapcsolódott szorosan a magyar művészet fejlődésébe, hatással a magyar művészetre nem is igen volt. Mint előkelő idegen — a cári udvar benfentese, francia előkelőségek barátja — el-el-

látogatott hazájába, de művészete számára más környezet volt az otthona. Emberileg Zichy forró érdeklődéssel csüngött Magyarországon és alkotásainak *témáját* gyakran merítette magyar tárgy-körből. Munkáinak művészi tartalma azonban más forrásokból fakadt.

Mit jelent Zichy művészete a nemzetközi művészet szempontjából? Nem nagyon sokat. A francia romantikusok utóda legjobb vázlataiban és grafikáiban; egy-egy szépia- vagy tussrajza könnyed, pezsgő lendületével, borongós, dús fény-árnyjátékával abszolút értékben felveheti a versenyt a nagy romantikusok ilyesfajta munkáival. Grafikája jobbik részében, a század közepén népszerű francia könyv-illusztrátorok módján mozog. Nagy festészete már jóval problematikusabb értékű. „Festett vezércikkek”-nek nevezte őket egy akkori kritikus, de akad köztük festett tárca, festett napi-hír is, sőt, mi tűrés-tagadás, festett orfeum-kuplé is.

Szószeke nem volt; rajztudása azonban a figura virtuózan fölünyes kezelését engedte meg neki. Rajza mindig elegáns, mindig könnyű, mindig tetszetős. Amellett olyan érzékiség hatja át kezevonását, hogy még ott is érzéken hat, ahol a téma merőben ellenkező.

Igazán nagy értéket Zichy apró rajzai és vázlatai jelentenek számunkra. Ezek maradandó dokumentumai tarka, temperamentumos képzeletének. Festményei egy pár kitűnő portré és korai kompozíció kivételével a depókba kerültek, még ha ideiglenesen ki is ássák őket onnan. *r. m.*

Építészeti kiállítás

A Műegyetem építészhallgatói ezidén szokásos kiállításukat szélesebb keretben rendezték meg, még pedig nemcsak a tulajdonképpeni iskolai anyagból, hanem a hallgatók magánmunkásságát is felölelően. A kiállítás így sem volt terjedelmes. A festészeti és szobrászati része két-három igen tehetséges amatőrrel ismertetett meg bennünket. A kiállítás plakáttervei között akadt több grafikai első-

GRAFIKAI MŰVÉSZETEK KÖNYVTÁRA

Júniusban jelenik meg
a Grafikai Művészetek Könyvtára hatodik kötete:

FREUND JENŐ:

PAPIROS A GRAFIKÁBAN

több mint száz melléklettel

Egy kötet ára a tizennyolc kötetre tervezett sorozat előfizetése esetén 3.20 pengő, egyenkint 4.— pengő. Bolti ára 5.— pengő. Megrendelések Novák László szerkesztőhöz intézendők, VIII, Conti u. 4. (Világosság-nyomda.) A könyvtár eddig megjelent négy kötetéből vannak még példányok. Bolti ára e köteteknek 5.— pengő.

rangú megoldás. Építészek plakátjain általában érzik a szerkezet, a nagy, élesen elválasztott formák iránti érzék, ami a plakátoknak mindig javára válik.

Ha az építészeti tervek alapján a Műegyetemen folyó tanítási módszerre következtethetünk, úgy ez a pedagógia abból áll, hogy a hallgatók bevezetik az úgynevezett „történelmi” stílusokat és feladatuk, a történelmi stílusok külső formai jegyeinek minél példásabb kívülről-megtanulása. A modern és viszonylagosan modern építészeti problémáktól a tanítás igen távol tartja az ifjúságot és itt kivételt ügylészik csak *Hüttl* professzor tesz, akinek hallgatói nem egyszer tehetségesen oldanak meg monumentális feladatokat újabb szellemben. A konstruktivizmus, mely száz év óta az első építészeti elgondolású stíltörékvés, természetesen a fiatalok között már itt-ott érezeti hatását, ami részben bizonyára annak is tudható be, hogy *Molnár* Farkas, a híres német „Bauhaus” volt építész tagja most végzi a Műegyetemen utolsó tanulmányi évét. Általában az a benyomásunk, hogy modern építészettünk sivárságát egy valamivel termékenyebb és egészségesebb szellem készül felváltani.

r. m.

Feljegyzések

Nyomdászati szakíró szobrot kap. A franciaországi Association Corporative de la Publicité elhatározta, hogy a nemrég elhunyt francia szakírónak, *Francis Thibaudaunak* emlékművet állít. Főművei „Lettre d’Imprimerie” és „Manuel français de Typographie moderne” című szakkönyvei voltak. Ezek a könyvek a francia könyvgyártási irodalomnak legkiválóbb művei.

Nagyon értékes könyvtár vándorol Amerikába. Az amerikaiak minden értékes műkincset igyekeznek megkaparintani és a dollárnak valóban nagy vonzóereje van még ma is. Ezúttal a Morgan-könyvtár vette meg Leicester lordjának híres könyvtárát Holkham Hallban (Norfolk). A Leicester-könyvtár volt Angolország legdrágább

MEDZINÁRODNÝ INTERNATIONALE DUNAJSKY VELTRH DONAU - MESSE

PROGRAM:

Slovenské tance • Meseľh • Výchova gobeliov
Slovenské a Čes. republiky (Pekárna mlá. školstva
v Prahe) • Tlač ovnia • Kuchváňstvo • Moderné
spracovanie dreva • Výchova cerstiev • Vozat
svalia • Sazenie a orovanie • Fedi • Z Bratislavy
do Suda • Hlavné mesto Praha • Člov hodváhu
Výchova hodváhu • Výchova porcelánových tvarov
Výchova keramiky • Výchova porcelánových tvarov
Výchova keramiky • Výchova keramiky • Výchova keramiky
mlá. školstva v Bratislave a Bratislavské stredné školy
kino • Bratislava • Bratislava • Bratislava • Bratislava
váženie, sklad, leženie • Bratislava • Bratislava
jedloch • Drahšie drevo v št. lesoch na Slovensku
v Bratislave • Bratislava a škola • Bratislava
„Hüger”, Obuv „Bruna”, la „Bata”, G. I. máj 1926

VELTRŽNÉ KINO

VLÁDNA BUDOVA

Každopiatok od 4. – 7. hod. predvedie
stredná učelnice krásy film

MESSE-KINO

REGIERUNGSGEBÄUDE

Täglich v. 4. bis 7. Uhr werden folgende
schöne Filme abwechselnd vorgeführt

Egészíves falragasz. Eredetije sárga és kék színekben nyomtatva. Bródi Artur (Bratislava-Pozsony, Slovenská Knihlaciaren) munkája.

könyvtára. Terjedelmes kéziratállománya nagyrészt olasz fejedelmi családoktól származik. A könyvtár gyűjteményét azonban az tette igazán híressé, hogy Lionardo da Vinci kéziratait is tartalmazza.

—g.

Az anizickártya újjászületése. Hogy az anizicküldés divatja meghalt, azt mindenki a maga tapasztalatából tudja. A német póstaintézőség azt állítja, hogy az utolsó években átlag negyedrészt annyi képes lev.-lapot írtak a kirándulók és nyaralók, mint azokban az években, melyekben a legtöbb anizickártya fogyott. Hogy miért szűnt meg az egykori láz, mely a nyomdásziparnak hatalmas jövedelmet jelentett, azt sokféle okkal szokták magyarázni. Egyik oka mindenesetre magának a „megszűnt” anizickártyának művésziellen lapossága volt. Míg valaha az ötlet és találatosság ezernyi változata jelentkezett e képeslapokon, utóbb már csak a „brómezüst”-szépségek, az „örökké szerelmes” fiatalok, a lángoló, de kézfelfestett égő szívek jelentek meg a lapokon. S ha valaki egy szép tájról derős képet akart küldeni barátainak, kénytelen volt rossz felvételek együgyűségével, a csendőrlaktanya, vagy az állomásépület unalmas képeivel beérni. Pedig éppen a szép tájak, a

sport és a turisztika szenzációi még ma is hatalmasan felkeltik a nagyvárosi ember érdeklődését. Tehát első sorban a helyes témaválasztás, de másodsorban a gondos nyomdai sokszorosítás kérdése az anizickártya feltámasztása. Ma a mélynyomásnak, az offsetnek, az autokrómfelvételeknek gazdag lehetőségei mellett a képeslapipar újraéledésének feltételei adva vannak. Am ahhoz, hogy újra elterjedjen küldözgetésének divatja, nem ártana az amerikai példához nyúlni. Ott is „meghalt” pár évvel ezelőtt az anizickártya. De segítségére sietett az iparnak minden amerikai üzlet motora: a reklám. A gyárosok szövetséget alakítottak s kiadták a jelszót: „Terjesszettek napfényt az üdvözlőkártyáitokkal!” Azonkívül nem volt papírkereskedő, melynek kirakatába ilyen feliratú plakát ne került volna. De vasúti kocsikban, kirándulóhelyeken és mindenütt ott volt a felhívás. Még evvel sem érték be a vállalkozók: hanem az amerikai „illemtudóssal”, *Mrs. Rittenhaus*-zal tizenötoldalas kis füzetet irattak arról, hogy mikor és hogyan kell üdvözlőlaponkat szétküldeni s ezt a brosurát azután ingyen osztogatták a papírkereskedések vevőinek. Amellett persze olcsó és ízléses, minden alkalomra és ünnepre való képeslapokat

is forgalomba helyeztek és szívós munkával, sok reklámáldozattal elértek, hogy újra divatos dolog lett egy-egy kirándulásról, útról „szívóból való üdvözlöt” küldeni. Ha ehhez még tekintetbe vesszük azt, hogy ma még sokkal inkább, mint valaha, takarékoskodni kell az idővel, a levél írójának s az olvasónak egyaránt, akkor meg lehet jósolni, hogy nem messze az idő, amikor az ügyes képeslapgyáros újra megtalálja a számításait az ő termékeivel. N. P.

Egy rendkívüli könyvtár. Detroitban (Amerika) 1926 november elején meghalt Harry Hondini, aki Magyarországon, Nagyváradon született zsidó szülőktől, 1874-ben és családi neve Weisz volt, őt magát pedig Eriknek hívták. A szülők még 1880 körül kivándoroltak Amerikába, ahol pár év múlva meg is haltak. A kis Weisz-fiút egy Hondini nevű lakatos vette magához és mert a fiúnak hajlandósága volt a lakatosmesterséghez, szintén lakatosinasnak adta. A fiú e téren rendkívüli ügyességet fejtett ki, lakatokat készített, melyet senki sem tudott kinyitni, amellet a legkomplicáltabb lakatot kulcs nélkül kinyitotta. Felszabadulván, e téren artista lett és az amerikai színházak, mulatók csak úgy törték magukat utána, hogy színpadjaikon fellépésre bírják. E téren nemcsak nagy vagyonra, hanem világhírnévre is tett szert, mert e téren végzett produkciói valósággal a csodával voltak határosak. 1917-ben például Washingtonban a Times-palota tizedik emeletéről megláncolva levetette magát és esés közben a levegőben oldotta fel a legkomplicáltabb lakattal elzárt láncait. Washingtonban és Bostonban a legraffináltabb lakatokkal elzárt cellákba záratta magát és öt perc múlva már fűtyörésze sétált ki a cellából. Bezáratta magát légmentesen elzárt ládába, azt vízzel telt medencébe süllyesztik és Hondini öt perc múlva már vígan úszkál a víz felszínén stb. stb. Trükkjei érthetetlenek és bámulatotkeltők voltak, melyeket sem megérteni, sem utánózni nem lehetett. Azonkívül nagy bűvész- és spiritisztaleplező is volt és az enyben dolgozók valósággal rettegetek tőle. Volt könyvtára is, amely csupán csak az ő művészetét, a bűvészetet és a spiritizmust tárgyalták s amelyeket a washingtoni kongresszusi könyvtár számára vettek meg ötszáz ezer dollárért. Hogy neve és működése mennyire átment a köztudatba, kiderül abból az egy tényből, hogy a világhírű Standard-szótár is átvette a „hondonine” igét abban az értelemben, hogy valaki kiszabadítja magát láncából.

Fedőlapunk és mellékleteink

E számunk fedőlapját és mellékleteit a budapesti továbbképző szaktanfolyamok Wanko-csoportjának egyik szorgalmas hallgatója, *Horváth Ferenc* tervezte. Majdnem valamennyi itt közölt munkáját a tanfolyamokon rendez feladatként készítette, szigorúan a megadott körben mozogván s az anyagfelhasználás lehetőségeit gondosan mérlegetvén. Lapunk szerkesztő-sége *Horváth Ferenc* kollégánkban olyan kezdő tehetséget vél fitalálni, akivel érdemes foglalkozni és akit ilyen módon is buzdítani kíván, noha a tanulásra és továbbképzésre nem igen kell nógatni. Minden neki kiosztott feladattal komolyan foglalkozik, megoldásába el tud mélyedni s igen nagy erényeül kell betudnunk, hogy mindig megmarad az anyagszerű megoldási lehetőségek körében. Amint munkáiból látható is, csak itt-ott nyult hozzá nem kész betűöntődei anyaghoz; elemében érzi magát, ha szedésfeladatot kap és azt a legtöbb esetben jól oldja meg. Nem vitás, hogy akad munkáiban kivetni való, ami javításra szorult volna rá, de e munkáit úgy adjuk, ahogy ő megtervezte. Reméljük, hogy

munkái a szaktársak körében is jó hatást fognak kiváltani s főként pedig buzdításként fognak szolgálni másoknak is a szorgalmas továbbképzésre, amelynek kedvező eredménye el nem maradhat.

*

Ezzel kapcsolatban közöljük ama tervünket, hogy a főként a tanfolyami hallgatók soraiból kikerülő ifjú akcidentszedői gárda buzdítása céljából szívesen vállalkozunk arra, hogy időnkint az ifjúságnak is helyet adjunk lapunk mellékleteinek tiszta lapjain. Szívesen vesszük vázlatok beküldését, de jelezzük, hogy kizárólag betűöntődei anyag felhasználásával készült munkákat vesszünk figyelembe, amelyekhez mellékelve van a feldolgozott munka szövegekézirata is. Legjobban szeretnők természetesen, ha a vállalkozó kollégák tőlünk szereznek be ezeket a kéziratokat, illetve tőlünk kérnének instrukciókat a felhasználható anyag dolgában, mert természetszerűleg csak olyan munkákat vállalhatunk el mellékletként való közlésre, amelyek nyomdánkban kiszedhetők. Erre nézve különben a legközelebbi időben részletes tájékoztatót fogunk közölni.

Csevegés a csizmákról

A szakirodalomban sok mindenről esik szó, ami bármilyen viszonylatban kapcsolatba hozható a nyomdász-mesterséggel. Éppen csak a csizmákról nem lehet olvasni sehol semmit, mintha azok nem is léteznének, mintha nem is ütköznénk beléjük lépten-nyomon, nagy bosszankodásunkra. Ezt a hézagot pótolni óhajtván, tereferét ereszték meg róluk: ha már úton-útfélen zavarják nyugodt emésztésünket, legalább írott nyomuk is legyen.

Ha nagyon triviális akarnék lenni, azt kérdezhetném magamtól: „Hogyan kerülnek a csizmák az asztalra?” És ha még triviálisabban akarnék felelni arra, akkor így válaszolnék: „Ugy kerülnek oda, ha odateszik őket!” Mint-hogy azonban teljes dolgos életünk nem áll egyébből, mint a triviális, mindennapos cselekedetek szakadatlan láncolatából, mi sem indokoltabb,

mint hogy ne akarjunk mindig a felső régiókban mászkálni, hanem időzzünk csak szépen ezen a sárteken. Azért hát nem bánom, akár triviális, akár banális: *én biz' kivakom azokat a csizmákat az asztalra!*

Teszem pedig ezt egyrészt azért, hogy a nyájas olvasót ne úntassam ilyen dolgokkal, amik nincsenek kapcsolatban ezzel a mi, kínok között is szeretett mesterségünkkel, másrészt azonban azért is, hogy ezekből az asztalra rakott csizmákból levonhassunk — vagy talán helyesebb volna így mondani: kimerítsük a tanulságokat; no meg nem utolsó sorban abból az okból is, hogy ilyen módon összekötvé a hasznosságot a kellemességgel, egy morzsányit el is mosolyintsuk magunkat, mert higgyék el nekem, hogy sem a vagyon, sem a munka, sem a jó étel, sem az ital, de még a nő sem fűszerezi

az életet annyira, mint az egészséges, derűs jókedv!

Mindenekelőtt tehát tisztázzuk azt, hogy mi is az a csizma? Mint ezer más dologban, itt is a németek voltak tanító mestereink. A német a „Stiefel” szóval nemcsak a szabadban járó-kelő, jószággal bajlódó, ennél fogva a finomabb érintkezési modor dolgában nem igen kényeskedő emberfajtának a lábbelijét jelzi, hanem minden olyan szót, amely esetenül, nem odavalóan, szokatlanul beletopog olyan helyre, ahol nagyon is érzékelhetően azt a benyomást kelti, mintha csakugyan csizmával taposta vagy típorta volna oda egy illetéktelen valaki. Ha még tekintetbe vesszük azt is, hogy a csizmát leginkább odakünn, a nagy degeszben hordjuk, tehát nem igen tart-hat igényt a finnyásabb ízlésűeknek orrfintor nélkül való megszívlelésére, egy csöppet sem csodálhatjuk, hogy a nyomdászok, mint eminenter város-lakó emberek e lábbelifajta iránti el-lenszenvüket még a szakmai frazeoló-giájukba is átvitték olyképpen, hogy minden esetlenséget és sületlenséget, minden nemodavalóságot, végeredmé-nyében tehát minden zagyvaságot és értelmetlenséget csizmának mondanak.

A csizmáknak természetesen több válfaját ismerjük mi nyomdászok. Mert csizma az is, ha valaki sületlen-séget bök ki a száján. Ilyen csizmákat — noha mi volnánk a munkásság

elitje, vagy mi a szösz — bizony nem csekély számban hallhatunk egymás között; no de ezen nincs is mit szé-gyenkeznünk, mert mindenhez csak nem érthet mindenki, beszélni meg csak kell, különben málénak nézik az embert; mi sem természetesebb tehát, hogy ilyen alkalmakkor a csizma igen könnyen megszületik. Micsoda? A csizma megszületik? — No lássák, itt van: ez bizony igen helytelen ki-fejezés ebben az esetben, majdnem azt lehetne mondani, hogy csizma. Én azonban még idejekorán észrevettem botlásomat és helyreigazítom: ilyen alkalmakkor a csizma igen könnyen — no, mit is csinál? ... ahá ... — létesül ... Vagy ez sem jó szó?

Hát egy szóval: létesül a csizma. Ezért mondjuk mi nyomdászok olyan-kor, ha valaki olyasvalamit mond, ami lehetetlen vagy sehogysem illik bele a beszélgetés témájába: „No most ugyancsak csizmát mondtok.”

Am az elmondott csizmából nem keletkezhetik baj, legfeljebb az, hogy a többiek jót nevetnek a csizma el-mondóján, ez pedig okulva kudarcán, máskor jobban rágja meg azt, amit el akar mondani. Annál nagyobb baj a *kiszedett*, még nagyobb a korrektor ál-tal észre nem vett, de a legnagyobb baj a *kinyomatott csizma*.

A *Magyar Grafika* 1923-iki kará-csonyi számában cikket írtam, amely-ben igyekeztem kimutatni, hogy a rossz, nehezen vagy egyáltalában még keserves kínok árán sem olvasható kéziratokban vannak elszórva a csiz-mák petesejtjei. (Itt zárójelben jegy-zem meg, hogy ez a mondásom csak látszólagos csizma.) Mert hiszen tiszta sor, hogyha közülünk bárki kénytelen huzamosabb ideig a tudásá-nak fogalomkörét túlhaladó kifejezé-sekkel spékelt, nehézkes mondatszerke-zetű, ráadásul még rosszul interpunk-ciózott, csak tantalusi kínszenvedések-kel elolvasható kéziratból szedni, a kézirat kisillabizálásával eltöltött meddő idő miatti mérgeződésünk kö-verkeztében türelmünket veszítjük s a munka zavartalan folytatásához szük-séges jó kedélyünk megromlik. Tulaj-donképpen semmi okunk sem volna türelmetlenkedni, ha ilyen nehezen ol-vasható passzusokra akadunk, hanem angolos flegmával (ámbar ez sem

igaz már, mert hiszen az angolok nem is olyan flegmatikusak) iparkodnunk kellene azokat kibogozni és nyugodtan továbbszedegetni, vagy ha gépszede-sről van szó: kedélyesen továbbzongor-ázni. Igen ám, ha a minden rendű és rangú fölötteseink nem követelnék tőlünk, hogy munkaeredményt is mu-tassunk fel! Ez az a körülmény, amely bennünket türelmetlenné tesz ilyen-kor és nagyon is befolyásol abban, hogy tiszta fővel, nyugodt gondolko-dással igyekezzünk kisherlockholme-

SÁRGA MÁRKÁJÚ MÄSER- LEMEZEK

Mäser közismert és ná-lunk is kedveltségnek örvendő alnyomat-leme-zeit hosszú, fáradságos kísérletek után ismét a régi jó, kifogástalan mi-nőségben állítják elő. E kísérletek eredményét: az új sárga márkájú Mäser-lemezeket a szak-emberek örömmel üdvöz-lik és használják

KÉRJEN
INGYEN MINTÁT
ÉS
ÁRAJÁNLATOT

GRAPHISCHE
FACHZENTRALE
G.M.B.H. LEIPZIG C. 1

KOH-I-NOOR
FÉMKERETES
RASZTEREK
AUTOTÍPIÁK,
SZÍNES NYOMATOK,
OFFSET- ÉS MÉLYNYOMTATÁS
CÉLJÁRA 25 ÉV ÓTA
ÁLLANDÓAN
A LEGJOBBAK!
KIVÁNSÁGRA
NAGY ILLUSZTRÁLT
KATALÓGUST DIJTALANUL ÉS
PORTÓMENTESEN
KÜLDÜNK
HERBST & JLLIG
FRANKFURT AM MAIN

szolni a nehezen elolvasható kézirat-részleteket. Még hagyján, ha a kéziratban csak helyfel-közzel vannak ilyen átkok kísérté, szidalmakkal és káromkodásokkal üdvözölt passzusok, de akkor érünk csak el türelemvesztésünk Csimborasszójára, amikor ilyen éktelen helyek meglehetősen nagy számban dísztelenkednek a kéziratban. Ám ez a türelemvesztés még fokozódhatik is, mert hiszen a Csimborasszónál van még nagyobb hegy is, az pedig a Mount Everest, ha jól tudom. Nohát a türelemvesztés eme Mount Everest-jének a csúcsára akkor hágnak, amikor az ilyen átkokverte passzusokban bőségesen bővelkedő munkára felső helyről kimondják, hogy sürgős! Ilyenkor aztán igazán szeretnők látni

azt a sürgősségkimondót, hogy miként is tudná ő ezt a szépséges manuskriptumot sürgősen és csizmáktól mentesen kiszedni; ám azt hiszem, hogyha szedő korában úgyszólván tombolt is ilyen kéziratok szedésekor —, most már, fensőbbségének teljes tudatában csak ritkán hajlandó tudomásul venni azt, hogy nehezen olvasható ákombákomokat vagy lassú meggondoltsággal lehet jól szedni, vagy pedig ha sürgősen kell az ilyesmit szedni, akkor viszont nem kell csodálkozni a létrejött csizmákon. Entweder — oder!

Azonban a legmagasabb fokú elfogultság vádjával illethetnének engem a főnökök és művezetők, hogyha a csizmának a születéséért — no lám,

ismét elkottyantottam magamat, mert hiszen nem emberről van szó, hanem csizmáról, mondjuk tehát: a csizmának elléséért — tisztára az ő sürgető akcióikat okolnám. Van ám a csizmának más ellésmódja is.

Hát bizony kedves kollégáim, akár neheztelnek ezért sokan önök közül én reám, akár nem, én már csak igazi nevén fogom nevezni a gyereket. Aki-nek nem inge, ne vegye magára! A csizmáknak egy szép kvótája úgy jön létre, hogy felületességgel kezeljük néha a nehezen olvasható, de néha a könnyebben olvasható kéziratokat is. Már pedig a figyelmes, gondos munka jelentékenyen csökkenti a csizmák számát. Ezt édesmindnyájan nagyon is jól tudjuk, ám azt is tudjuk, hogy az

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32. TELEFÓNSZÁM 23-70

Visegrád * **VILÁGOS REFORM GROTESZK** * Esztergom

Perltől 4 ciceróig 14 fokozatban

Isaszeg * **FÉLKÖVÉR REFORM GROTESZK** * Kispest

Gyémánttól 4 ciceróig 15 fokozatban

Miskolc * **KÖVÉR REFORM GROTESZK** * **Eperjes**

Nonparelltől 8 ciceróig 17 fokozatban

Szekszárd * **KESKENY KÖVÉR REFORM GROTESZK** * **Dombóvár**

Petittől 8 ciceróig 14 fokozatban

DÍSZES REFORM GROTESZK

Csak verzális, terciától 5 ciceróig 7 fokozatban

KÖZPONTOK:

H. BERTHOLD AG, BERLIN ÉS D. STEMPEL AG, FRANKFURT AM MAIN

ember gyarló teremtmény, aki nem fegyelmehzheti magát szakadatlanul nyolc óra hosszat, nem összpontosíthatja szüntelenül figyelmét a munkájára, mert: „Der Wille ist wohl da, doch das Fleisch ist schwach”, vagyis az akarat megvolna hozzá, ám a test gyenge ahhoz. Mégis őszintéknek kell lennünk abban a tekintetben is, vajjon hány százalékot róhatunk fel önnönmagunknak rovásos botjára is a csizma létrejövetele körül. Igenis, be kell látnunk a magunk mulasztásait is, mert csak az nevezhető igazi férfinak, aki olykor-olykor — amikor arra ok van — önnönmagát is le meri szamarazni.

Arról is el kell itt mondanom néhány szót, hogy a szedő szaktársak már a szedés alkalmával is még csirájában fojtanak el sok csizmát, amennyiben már szedés közben javítanak ki egyet-mást, eltüntetnek elég szépszámú zagyvaságot, amiket az hozott létre, aki a kéziratot írta, gépírta vagy — vegyük a legrosszabb esetet — elkövette. Hogy az ilyen csizmák nem kis számban fordulnak elő a kéziratokban, azt már a verebek is csiripelik, olyannyira, ha statisztikát kellene arról csinálni, vajjon ki gyárt több csizmát: a kézirat elkövetője vagy a szedő, tapasztalataim alapján nem merném tűzbe tenni a kezemet az írónak — nem számítva ezek közé a gondos és nagy figyelemmel írókat — kevesebbcsizmájúságáért. (Bocsánat a magamgyártású szóért!) Mivel azonban a szedő a gondolat közlése körül foglalatalkodó két tényező között a kisebbik legény, neki napi tíz-húsz, néha több csizmának az elfojtásáért nem jár ki egyéb a sovány minimumnál, ha azonban ő csak egy-két csizmát is fabrikál naponta, a sovány minimumon felül néha-néha háringhoz is jut.

Hát így állunk a csizmákkal, amíg a szedő munkájával állnak kapcsolatban. De ha a szedő bármilyen okból létre is hozza a csizmát, az még csak kiszedett csizma, amin még lehet segíteni; még addig csak intern házi ügyecske, mert hiszen a további munkamenet folyamán akadhat — és akad is — hóhér a számára, aki nem engedí napvilágra kiszemtelenkedni.

Erről a csizmahóhérról, meg egyebekről is azonban már csak legközelebb írok.

Rasofszky Andor

TREFFER

1927

ALBERTA

a jelenkor legtökéletesebb, különlegesen erős építésű, megállóhengerű (Haltcylinder), előlkirakós gyorsajtója! Számos oly szabaldalmazott újítás, amilyenek csak a kétturás gépeken található! E célra átkonstruált különleges, de egyszerű kezelésű „Universal” önberakókészülék! Leálítható nyomóhenger! Nagy nyomásteljesítmény!

SCHNELLPRESSENFABRIK

FRANKENTHAL

ALBERT & CIE A. G. FRANKENTHAL

VEZÉRKÉPVISELET:

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE R. T.

BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32 TELEFÓN 223-70

EGY KICSINY

terjedelmű, de nagy teljesítőképességű

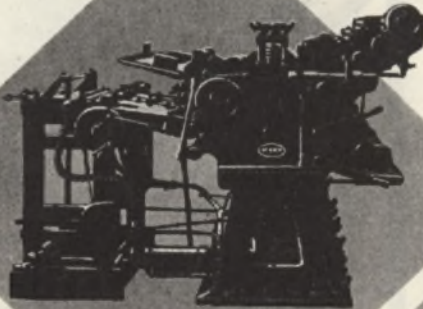
OFFSETOSZTÁLY

áll majd üzemének rendelkezésére, ha önberakóval felszerelt

„MANN” BABY OFFSETGÉPÜNK

beszerzésére határozza el magát. Kevés költséget igényel, de annál nagyobb anyagi kilátásokkal kecsegteti!

Több mint
5500
nyomás
óránként

Rendes nyomásfelület
31.5 x 51 cm
Külön nyomásfelület
35 x 51 cm

Ezenkívül szüksége lesz
Önnek — ha ugyan ilyen olcsó
segédgépekkel még nem rendelkezne

1 átnyomásajtóra

1 szemcsézőgépre

Ezen három gépen és az ezekhez szükséges kisebb felszerelési tartozékokon kívül egy egyszerű litográfiai üzemhez egyébre kezdetben nem is lesz szüksége. Annál nagyobb jelentőséget kell tulajdonítania annak a ténynek, hogy egyszerűen a legjobb gépek birtokába jut, amelyekkel versenyképességét nagyban növelheti. A szállítással egyidejűleg rendelkezésére bocsátunk egy gyakorlott offsetnyomó-oktatót, akinek évtizedes tapasztalatait Ön is értékesítheti. Még ma kérjen árajánlatot és prospektust képviselőnkől: Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzletől, Budapest VI, Tátra ucca 6, vagy közvetlenül tőlünk:

GEORGE MANN & CO. LTD., LONDON W.C.1

MANN

A GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ
MAGYAR GRAFIKA

HAVI FOLYÓIRAT ♦ VIII. ÉVFOLYAM 5. SZÁM ♦ 1927 JÚNIUS
SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

E füzet tartalma:

Werner Jenő, Bratislava-Pozsony: Omoljanak le a határok!

A szakkulturális együttműködés kérdése

Wanko Vilmos: A Szlovenszkóban rendezendő kiállítások (21 ábrával)

Lencse Antal, Nitra-Nyitra: Egyszerű és jó hirdetések (2 ábrával)

Horváth Ferenc: A szedésseladat és megoldása (8 mellékleten 14 szedéspéldával)

Novák László és Katona Gyula, Debrecen: A budapesti és debreceni szaktanfolyamokról

Karl Fischer, Leipzig: Nyomófestékek, azok pótanyagai és viszonyuk a papírhoz

Laupál Antal, Kosice-Kassa: A magas-, sík- és mélynyomású termékek művészi értéke

Az Országos Iparegyesület tanulmányi kirándulása a drezdai és lipcei kiállításokra

Pór Nándor, Berlin: A modern festőművészet hatása a német könyvkötés-dekorációra

Tieff Sándor: Könyvnyomdai betűk üvegből

r. m.: Zichy- emlékkiállítás — Építészeti kiállítás

Rasofszky Andor: Csevegés a csizmákról

Fedőlapunk és mellékleteink

Rovatok:

Technikai feljegyzések — Korrektori jegyzetek

Feljegyzések — A reklámművészet köréből

Művészeti feljegyzések

Omoljanak le a határok!

Magától értetődik, hogy ezt a felszólítást nem a magasabb politika sugallta, hanem szakmai nevelésünk érdekei. A nyomdászokat, hála a Gutenberg mesterünk óta beléjük nevelt szolidaritásnak, nem kell féltetni semmiféle határoktól. Ők túteszik magukat rajta, vagy őket teszik túl rajta. De akár így, akár úgy, mindig megmaradnak a haladás katonáinak, igazi nyomdászoknak. A világháború után, úgy a vesztes, mint a győztes nemzetek nagy fordulásai közepette is csak egyetlen egy Interna-

cionálé volt, amely nem mondott csődöt s ez a — *nyomdászoké* volt. Ez nem valami szépen hangzó frázis, hanem történelmi tény.

De, sajnos, ennek az erős nemzetközi összekovácsoltságnak is van egy igen beteg pontja, az, hogy *nem terjed ki kulturális és szakmai életünkre, hanem e tekintetben sorsára bizza minden ország nyomdászságát.* Az új idők sajátos gazdasági felépítésében pedig ennek a hiánynak súlyosan érzük a kárát. Különösen érzük mi magyarok, akik az-

előtt *egyetlen* egységbe tartoztunk, most pedig *öt* idegen egységnek vagyunk a tört részei. Ezt Kolozsváron bizonyára éppen úgy érzik, mint ahogyan mi érezzük Pozsonyban, vagy érzik Szabadkán és valószínűleg Budapest sem képez e tekintetben kivételt. Ezen nem változtat még az az örvendetes esemény sem, hogy budapesti gépmezterek Prágába járnak offsetet tanulni, mert ezt csak elszigetelt jelenségnek lehet tekinteni és csak megerősít abban a felfogásban, hogy a szakmai nevelést nemzetközileg intézményesen biztosítani kell.

Amikor 1920-ban ennek az érdekében itten Pozsonyban kezdeményező lépéseket tettem, azt mondták az illetékes szaktársi fórumok: „*Hja, kérem, mi olyan szegények vagyunk és gyengék, hogy ilyen dolgokra még csak gondolnunk sem szabad.*” Ezt a jól ismert régi gramofonlemez természetesen már ismertem. Borzadás fogott el, ha végig gondoltam a dolgot. Azt láttam, hogy itten lezárult a világ, a tehetetlen örökkévalóság állt előttem. „*Szegények vagyunk s ezért gyengék, vagy ha jobban tetszik, gyengék vagyunk s ezért szegények!*” Erre a circulus vitiosusra mindenki elszédül, mert nem lát sehohol egy pontot, ahol keresztül lehet törnünk. De én úgy tanultam, hogy „*aki keres, talál*”. Addig kerestem, amíg megtaláltam. Lerner Dezső szaktársammal, az akkori titkárral, sok tépelődés és önmarcangolás után megcsináltuk a kétnyelvű *kötelező* szaklapot, a „*Slovenská Grafikát*” s ezzel egy csapásra megszüntettük a szakoktatást gátló szegénységet. Egyszerre volt elég pénzünk ahhoz, hogy az akkor már égetően sürgössé vált szakoktatást megkezdjük. Más megoldási lehetőségre még csak gondolni sem lehetett. A szegénység gátolta a szakoktatást, nem lehetett fedezetet találni, világos volt tehát, hogy ezt kell legyőzni. Ezt pedig csak úgy lehetett, ha leszámoltunk az özvívélőtti nyomdásztradíciókkal, a hamisan értelmezett demokráciával és diktatórikusan *mindenkit kényszerítünk arra, hogy tanuljon*, akár akar, akár nem, *mindenki áldozzon erre a célra*, akár akar, akár nem.

Mi, akik hosszú éveken át részt vettünk a magyarországi nyomdászok mozgalmában, nagyon jól tudtuk, hogy milyen jelentősége van ennek a lépésnek, különösen a *minden szempontból elhanyagolt* Szlovenszkon. Úgy gondoltuk, hogy minél eredményesebb lesz a szaklapnak tanítása, annál

kedvezőbb és kellemesebb lesz szaktársaink helyzete is a nyomdákban. Vagyis, soha sem gondoltunk arra, hogy *az egyes szaktársak sorsát javítsuk, hanem a szakma általános nivóját akartuk emelni*. Azt akartuk, hogy a múzeális fölszerelésű szlovenszkoói nyomdákban dolgozó szaktársaink örömet leljenek munkálkodásukban, a vállalkozóknak pedig jól képzett, intelligens munkások által lehetőséget akartunk adni a fejlettebb csehországi nyomdai par mindent elnyeléssel fenyegető versenyének sikeres leküzdésére.

Ennek a mozgalomnak első fázisán, ma, 1927-ben, már régen túl vagyunk. Az egész periódus tanulságát természetesen nem lehet egy kis cikkecske keretei közé szorítani, de egy nagy igazságot mégis föl kell jegyeznem. Arról győződtem meg, hogy *a szaktársaknak olyan szükségük van az oktatásra, mint a falat kenyérre, de ezt nem tudják és nem érzik*. Ezért ma már teljesen megdönthetetlen előttem, hogy csakis abban az országban lehet a szakma általános nivóját emelni, ahol *kötelező szaklap és kötelező szakoktatás* van. Ahol mindenkinek adnak szaklapot, akár akarja, akár nem, ahol mindenkit szorítanak tanfolyamokra, akár akarja, akár nem. Hogy a szakoktatásnak ez a módja mester-séges úton van csinálva és föntartva, az nem von le semmit sem annak értékéből. *A fő, hogy megvan és hogy csinál valamit!* Amit pedig ez a mozgalom magából kitermel, az bizonyára olyan lesz, hogy *mindenki örömét fogja benne találni*.

Mi eddig — mondhatom — minden idegen befolyástól mentesen csináltuk és tartottuk fönn szaklapunkat. Soha másnak azonban ezt nem gondoltuk, mint egy nagy *előkészítő* munkának, amely idővel megfelelőbb útra fog bennünket vezetni. Figyelmesen örködtünk, hogy mindaz, ami körötünk történik, gondos mérlegelésben részesüljön. Azért, mert tudtuk, hogy el kell jönnie annak az időnek, amikor *az apró erők össze fognak zárkózni nagy egységekbe, amikor az egyes szakaszhatár nagyságú országok nyomdászai sorsukat egymáshoz kapcsolva segítik majd magasabbra emelni a nyomdászág szellemi és anyagi jólétét*.

Nem tudom, miképpen van ez máshol, nem is akarok másoknak a mi mértékünkkel mérni, de azt tudom, hogy nálunk ez az idő már megjött. *Nálunk már teljesen megérett az összezárkózásnak gondolata*. Meg is van már a hozzávaló egészséges

alapunk. A mi elgondolásunk szerint a magyarok a budapesti „Magyar Grafika”, a németek a berlini „Typographische Mitteilung” és a szlovákok a csehokkal egyesülve a prágai „Typografia” alapján egyesülhetnek. Csehországi szaktársaink már hajlanak is a kérdésnek ilymódon való megoldása felé, de a mienktől eltérő nevelésük és gondolkodásuk még nem engedi meg számukra, hogy száz percentig a mi álláspontunkra helyezkedjenek. De ennek az ideje soká már nem késbet és Wanko

szaktársnak szlovenszkói szereplése bizonyára kedvezően fogja befolyásolni a küszöbön álló döntést. Nem közömbös ennek a kérdésnek megoldásánál természetesen az sem, hogy mit szól mindezekhez Budapest. A budapestiekről tudom, hogy nem szeretik a dögést és hogy már régen Miskolcon vannak, amikor mások még csak Hatvan tájékán járnak. Igaz, hogy régen szakadtam el tőlük s így nem tudom, vajjon tartják-e még az egykori tempót?
Werner Jenő, Bratislava-Pozsony

A szakkulturális együttműködés kérdése

nemzetközi viszonylatban is évek óta foglalkoztatja a nyomdászati szakoktatás terén működő szakembereket. Mindenki érzi egy szakkulturális központ létesítésének szükségét s mégis nagyon lassan halad a kérdés a megvalósulás útján. Két esztendővel ezelőtt a német *Bildungsverein* nemzetközi konferenciáján éppen lapunk szerkesztőjének kezdeményezésére hoztak is ez ügyben megfelelő határozatokat, de ezeknek valóra váltásáról vajmi kevés hírünk van. Talán a mai viszonyok, talán egyéb körülmények gátolják az eszme mielőbbi megvalósulását, de bizonyos az, hogy egyszer végül is megoldódik e kérdés, amelynél fontosabbat szakmai életünkben, szakkulturális munkálkodásunk területén alig ismerünk.

Nem tudjuk, mit hoz a közeli jövő, de valahogy úgy érezzük, hogy az országok közötti szakkulturális együttműködés dolgában igen fontos és mélyreható események vannak készülöben. A *Magyar Grafika* bratislavai és kosicei kiállításai jelentőséggel teljes lépések a magyar és a szlovenszkói nyomdászok szakkulturális együttműködésének megalapozása felé és ha ehhez hozzáfűzzük azt a reményt, hogy *Werner Jenő* kollégánk előbb közölt cikkének gondolatmenete teljes egészében valóra válik, akkor máris biztosra vehetjük, hogy a két ország nyomdászága a nyomdaipari szakoktatás dolgában egy úton fog haladni, kivált ha nálunk teljes apparátussal kezd majd dolgozni a most alakulóban levő szakkulturális egyesület.

Nem tartjuk lehetetlennek, hogy a példa ragadós lesz és hasonló együttműködés létesül majd a

többi szomszédos államok nyomdászágával, hiszen erre a nyomdászág nemzetközi szervezetsége kellően szilárd bázist nyújt. A mostani kísérlet sikeres lebonyolításától függ minden. Ha a magyar és a szlovenszkói nyomdászág szakkulturális együtt-haladása valóban olyan előnyöket fog nyújtani ez államok nyomdaiparának fejlesztése és a nyomdai munkásság szakoktatása dolgában, úgy a nyomdaipari szakkulturális együttműködésnek olyan erős alapjait rakjuk le, amelyeken felépíthetjük a kolleágiális együttérzés és a szakkulturális összedolgozás nagyszerű Pantheonját, amely azután más államok nyomdászágának bevonásával és csatlakozásával bővíülhet és automatikusan oldja majd meg a nemzetközi szakkulturális együttműködés pompás szervezetetét.

Végtelenül örülünk, hogy e kezdeményező mun-

Meghívó. Eredetije barna és kék színekben nyomtatva. Lencse Antal (Nitra-Nyitra, Huszár nyomda) munkája.

kák részeseivé lehettünk, örülünk e közremunkálkodásnak, dacára annak, hogy egy ilyen szakkulturális együttműködés nem csekély veszedelmeket is rejt magában egy magánkiadó kezén levő szaklapra nézve. *De e pillanatban félretesszünk minden aggodalmat a Magyar Grafika jövőjét illetően.* A nyomdaipar fejlesztésének és a nyomdaipari munkásság szakmai oktatásának eszméit írtuk

zászlónkra, ez eszméket szolgáltuk a mainál *sokkalta nehezebb körülmények között* és szolgáltuk olyan eredménnyel, amelyre mindenkor büszkék leszünk. *Ezeket az eszméket fogjuk szolgálni most is, semmiféle áldozattól és kockázattól nem riadunk vissza,* mert tudjuk, hogy ez becsületbeli kötelességünk s mert tudjuk, hogy az objektív szemlélő eme kötelességteljesítést félremagyarázni nem fogja.

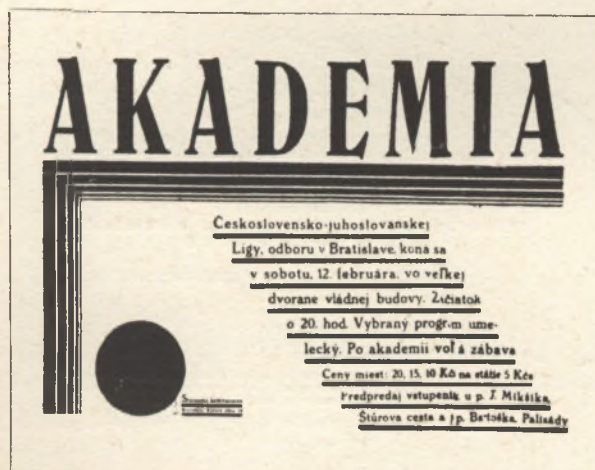
A Szlovenszkóban rendezendő kiállításokkal

kapcsolatban a *Magyar Grafika* e számát a magyar és a szlovenszkói nyomdászok szakkulturális téren kifejtendő együttműködésének megalapozására szenteljük. Közleményeink között több szlovenszkói szakíró ismerősünk írásait hozzuk, a szöveg között pedig egy sereg reprodukciót közlünk az ez alkalomból nekünk beküldött felvidéki munkákból. Általánosságban megállapítható, hogy a felvidéki nyomdászág készítette munkák egységes nemzeti jellegű szedésstílust nem képviselnek. A „nemzeti” kifejezés alatt persze nem értünk nacionalista stílust, hanem olyant, amely bizonyos jellegzetességénél fogva jellemzi az illető állam nyomdaipari szedésstílusát, vagy szedésdivatját. A szlovenszkói kollégákról bátran mondhatjuk, hogy túlságosan nemzetközi jellegű szedésmunkákat produkálnak. Egyformán meglátszik munkáikon a magyar, az osztrák, a cseh és a német szedésstílus

hatása, ami végeredményben nem hátrányos és nem lebecsülendő, sőt inkább annak a jele, hogy szívesen tanulnak mindenkitől. S dicséretükre legyen mondva, hogy a tanultakat okosan és céltudatosan viszik át a gyakorlatba.

Különböztetnünk kell állapítanunk azt is, hogy a szlovenszkói nyomdászok az ottani viszonyoknak megfelelően rá vannak utalva arra, hogy a különböző államokbeli stílusokból csak ezek jellegzetességeit vegyék át és a maguk viszonyainak megfelelően formálják többnyire egyéni stílussá. Ennek magyarázata az, hogy míg a magyar, cseh, német, vagy osztrák munkák 95%-ig egynyelvűek, addig a szlovenszkói nyomtatványok több, mint fele, vagy talán a háromnegyede is, vegyes nyelvű. Nem ritkaság ott a szlovák, magyar és német nyelvű nyomtatvány sem, de a leggyakoribb a két nyelven szedett munka, amikor az országos szlovák nyelv mellett magyarul vagy németül is közlik a szöveget. Ez természetesen speciális helyzeteket teremt és sokszor nem kis mértékben megnehezíti a szedő munkáját. Ezzel magyarázható különben az a jellegzetesség is, hogy a legtöbb sajtótermék centrális kiképzésű munka: egyik oldalon az egyik, másik oldalon a másik nyelvű szöveg áll, ritkán fordul elő, hogy egy-egy fősor közös kapocsként fogja össze az egész kompozíciót. E többnyelvűséggel jár a sok szöveggel való munkálkodás is, aminek azonban megvan az a nagy előnye, hogy ott azután kénytelenek a szedők leszokni a túlnagy betűfokok alkalmazásáról, ami nálunk még igen sok munkának válik sírásójává, mert irombá munkákat eredményez.

A békebeli idők *Grafikai Szemléjének* olvasói

Egészíves plakát egy színben nyomtatva. Bródi Artur (Bratislava-Pozsony, Slovenská Knihtlaciaren) munkája.

előtt jól ismert név *Lencse Antal* kollégánk neve, aki *Nyittráról* már akkor is mindenkor szép és modern munkákat küldözgetett be úgy bírálatt céljából, mint mellékletként, avagy pályamunka gyanánt a Szakkör által kiírt szedéspályázatokra. Ezúttal is szép kollekcióval szerepel gyűjteményünkben. Békebeli és mostani munkáit összehasonlítva egyedül a Spitz Adolf-szerű precizitás marad meg a régi zsánerből, amely akkor ismert volt a szakköri bírálóbizottság tagjai előtt. Mostani munkái stílus dolgában újszerűbb egyéni stílust árulnak el, amely a magyar és cseh minták nyomán fejlődött ki. Egyszerű dolgokat csinál ma is, szolidan és erőszakoltság nélkül képezi ki sorait, a díszítéssel csínján bánik. Színezés dolgában ma is ügyel a szolid és finom színezésre, különös előnyben részesítvén a pasztellszerű színeket.

Nagyszerű kollekciót küldött be *Bródi Artur* kolléga a *bratislavai Slovenská Knihlaciaren* cégtől. E munkák kivétel nélkül modern felfogású munkák, amelyek elárulják, hogy Bródi kollégánk szorgalmasan lapozgatja a külföldi szaklapokat és azokból valóban tanul is. A kis akcidenziák mindenkor ízléses munkák, finomak még akkor is, ha színezésük reklámszerűen kiabáló, nagyobb dolgai pedig helyes térérzékről tanuskodnak. Különös erőssége és specialitása Bródinak a plakátszedés, mely munkáiból néhány sikerült példát a szövegrészben be is mutatunk. E tekintetben dícséretes ízlést árul el. Munkái között látjuk a német Bildungsverband egy pályázatán dícsérő elismeréssel kitüntetett munkáját is, amely bizonyítja készítője valóban jó kvalitásait.

Appelt József trencsini kollégánk a *Gansel* nyomdában készített munkáiból küldött be néhányat. Csupa egyszerű kivitelű munka, amelyeken sűrűn fordulnak elő Mäser- és linometszetek. Ebben igen nagy gyakorlata van a beküldőnek s dícséretére legyen mondva, jól érti a dolgát.

Götz Vilmos (Presov, Minerva-nyomda) *eperjesi* kolléga kis gyűjteménye válogatott jó munkákat, csupa egyszerű akcidenziákat tartalmaz, amelyek a köznapi gyakorlati életben valóban kielégíthetik a megrendelőket. Néhány plakátját is beküldötte s ezek már a reklámszerűbb szedés terén való otthonosságot bizonyítják, ami egy kis városban megbecsülendő jótulajdonsága minden szedőnek.

Beer Henrik, Kosice-Kassa, Grafika-nyomda,

küldeménye kizárólag akcidenziákat foglal magában. A német és osztrák iskola hatása alatt dolgozik, de emellett elég sűrűn alkalmazza a hajlított sorokat is; okkal és csínnal használja, túlzásba ritkán esik, ez pedig ilyen zsáner mellett örvendetes körülmény.

Virágh József, Kosice-Kassa, a Globus-nyomdában készült munkáit mutatja be. Majdnem valamennyi a köznapi gyakorlatból vett kereskedelmi nyomtatvány, szedésstílus dolgában kifogástalan egyszerűség mellett szereti a geometrikus formákba való csoportosítást.

A *kosicei-kassai Athenaeum-nyomdából* ismeretlen beküldő munkáit kaptuk kézhez. E munkák is jó kivitelű, gondos szedést, jó nyomást reprezentálnak. Itt-ott látni túlzásokat, de nyilvánvaló, hogy ezek kivételes esetek. Túlnyomórészt egyes sorokból szedett, jól csoportosított kompozíciók sorakoznak egymás mellé e gyűjteményben, amely dícséretére válik a készítőnek.

Egészíves plakát egy színben nyomtatva. Bródi Artur (Bratislava-Pozsony, Slovenská Knihlaciaren) munkája.

Kosice-Kassáról kaptunk még egy kised kollekción *Tulisz Ernő* rotációsgépmester kollégától, aki tervezésben és betűvetésben, betűrajzolásban kivételesen jó klasszist érdemel. Nem kifogásoljuk, hogy belenyul a szedő munkakörébe, mert amit végez, az kifogástalan. Legutóbb a *Graphische Revue*, Wien, címlappályázatán is dícséretes eredménnyel szerepelt két rajzolt betűs tervezéssel. Munkáiból négy kis szigneter és monogramot mutatunk be s utalunk arra, hogy többi munkái is hasonlóan modern felfogásban készültek.

* * *

A fentiekben csak vázlatos képet lehet nyújtani a szlovenszkói szedéstechnika fejlettségéről, de úgy hisszük, rövidesen lesz alkalmuk a budapesti nyomdászoknak is az itt bemutatott reprodukciókon kívül az egész értékes és tanulságos anyaggal megismerkedni.

Wanko Vilmos

Egyszerű és jó hirdetések

Már elmúltak azok az idők, midőn még a jól bevezetett üzlet tulajdonosa azt mondhatta: „*Jó cégnek nem kell reklám*”.

Ma a régi üzletek élére iskolázott, jó kereskedők is kerülnek és ezek elve a jó és hatásos reklám. Mert ma már nem elegendő az üzleti cikkeknek a kirakatban való ügyes elhelyezése, miután az üzletek nagy száma úgy a fővárosban, mint a vidéken a nagy üzleti versenyt olyannyira felfokozta, hogy a kereskedőt árújának nemcsak helyben, hanem a vidéken való kínálására is kényszerítette. Ezt pedig csak úgy végezheti sikerrel, ha olyan hírlapokban helyezi el reklámját, melytől némi sikert várhat. De nemcsak hírlapokban, hanem időszaki folyóiratokban és szaklapokban is kell hirdetni, sőt az utóbbi sok esetben nagyobb eredménnyel jár, mint a heti vagy napilapokban elhelyezett hirdetés.

A sok közül kiragadok egy kéthetenként megjelenő szaklapban megjelent 8° alakú féloldalas hirdetést, mely mértani alapból indult ki s egyszerű sorszedéssel a jobb köznapi hirdetések közé tartozik. Ez a hirdetés a borítéklap 2. oldalának felső részén volt elhelyezve, ami a hirdető cég kívánságára történt. (L. a 2. ábrát.)

Sok hirdető azonban egyenesen ragaszkodik ahhoz, hogy a hirdetése ne kerüljön a borítéklapra, amely — úgymond — a folyóirat bekötése alkalmával többnyire veszendőbe megy s vele együtt az ő reklámja is a papírkosárba kerül, ellenben ha a bekötött könyvben marad, akkor az ő reklámja is állandóbb jellegűvé válik és e révén nagyobb vevőkörre számíthat.

Ilyen hirdetést mutat az 1. ábra. Ezt a hirdetést cseh nyelven küldte be az illető kereskedő oly megjegyzéssel, hogy minden sorcsoportot megjelölt, milyen nagyságú betűvel kívánja kiemelni és mit kíván még ezenkívül hangsúlyozni, sőt még a vonal vastagságát is megjelölte. Megjegyezte továbbá, hogy a hirdetés szlovák nyelven legyen szedve és hatásos legyen. Ügyeltem arra, hogy a céget is kielégítsem, a kisedése sok időbe ne kerüljön és a tipográfiai szabályok között mozogjak és minél egyszerűbb tipográfiai eszközökkel érjem el a legjobb hatást, aminek megítélését a Magyar Grafika olvasóira bízom.

Lencse Antal, Nyitra

**MODERNE
A L'AVNE
VÁS OŠATÍ**

OBCHODNÝ DOM
BROUK a BABKA
PRAHA VII, BELCREDIHO 58-17.

VŠETKO, ČO POTREBUJETE PRE SEBA, RODINU A DOM, NAJDETE V NAŠICH 28 BOHATO ZÁSOBNÝCH ODDELENIACH, BEZ TOHO, ŽE BY STE PUTOVAL PO MNOHÝCH OBCHODOCH, USPORÍTE ČAS AJ PENIAZE, BUDETE SPKOJNÝ A PRESVEDČITE SA, ŽE VKUS, MÓDA, LACNÉ CENY A SOLÍDNOSŤ NÁM ZISKALY ÚSPECH.

ÚVERU SCHOPNÝM POSKYTUJEME TOVAR NA MIERNÉ SPLÁTKY HNEĎ A BEZ SLOŽENIA PRVEJ SPLÁTKY.

NA VIDIĎEK → KUPON 17. KEĎ NÁM PRELOŽITE PRI NÁKUPE TENTO KUPON.

ZASIELAME CENNÍKY A VZORKY S MÓDNymi OBRÁZKAMI VYPLATENO!

OBDRŽÍTE MILÝ DARČEK. PRI PÍŠOMNOM STYKU NEPRIKLADAJTE KUPON KU ŽIADOSTI O VZORKY, ALE AZ KU OBJEDNÁVKE TOVARU!

1. ábra Lencse Antal: *Egyszerű és jó hirdetések* című cikkéhez

A szedésfeladat és megoldása

Tanulságos téma a szedésfeladról és annak megoldásáról írni. Ha erre gondolunk, újból végigvonulnak szemeink előtt az általunk készített munkák. Újból átéljük a néha sok tépelődéssel teli órákat, melyeket szedéstervünk kidolgozásával töltötünk. Így, mintegy ismételve — mert egyik ötlet szüli a másikat —, a következő munkának nehézségein könnyebben siklunk keresztül.

Minden szedés egy-egy feladat, melyet becsülettel kell megoldanunk. Egy szedés megtervezésekor először is tisztában kell lennünk azzal, hogy milyen célra készül és azzal, hogy a rendelkezésünkre álló anyaggal hogyan érhetjük el a kívánt eredményt. Megnézzük, melyik a legalkalmasabb betű a kiszedéséhez, alkalmazható-e valamely szedhető, a gyakorlatban könnyen kivihető szignet, vagy esetleg a reklámozott tárgy vázlatos, de jellegzetes képe, hogy munkánk reklámhatását ily eszközökkel is emeljük.

E munkánkat persze megkönnyíti az a körülmény, hogy ha a nyomdában meglevő betűkről, körzetekről, vignettákról lenyomatok, mintakönyvek vannak, mert ezek igénybevételével ellenőrizhetjük az eredeti nagyságot, elkerüljük például azt a kellemetlen meglepetést, hogy fősorunk „éppen egy betűvel szélesebb sort ad”, mint ahogy azt elképzeltük, vagy terveztük.

Egy ötlet nagy vonásokban való felvázolása után feltétlenül arra kell gondolnunk, hogy kivihető-e a gyakorlatban? Ellenkező esetben addig gyúrjuk, míg megfelelő lesz, vagy egészben elvetjük és más irányban próbálkozunk tovább.

A tervezéseknél segítségünkre van az arany metszet ismerete, amit a tanfolyamon sajátítottunk el. Az arányszámokat feltüntető kis segéd tábla nélkül szinte el sem tudjuk kezdeni munkánkat, annyira megszoktuk már. Sokszor az arányos osztás útján kapott mezők adják szedésmegoldásunk alapötletét. Nagy tere nyílik az arany metszet alkalmazásának az úgynevezett „elementáris”, vagy a mai modernebb felfogású négy szögesítő stílusnál. Most pedig megpróbálom elmondani, hogy az e számban közölt egyes tanfolyami munkáim megtervezésénél milyen szempontok vezettek.

A csillárokat hirdető villamosplakát alapötlete maga a kínált áru: a csillár volt. A kör alakban ki-képzett fő sor a díszítő darabokból, léniákból szedett csillárt mintegy tartja. A csillár szélessége megadta a többi szöveg szélességét; a kívülről befelé futó léniaszögek, amellet, hogy az űrt kitöltik, a reklámhatást emelik.

A kerékpár-reklámlap alapötlete két kör volt, melyet úgy kötöttem össze a szövegsorokkal, hogy ezek a kerékpár vázlatos képét adják. A sarkokon levő „Blickfang”-ok részben a háromszöget teszik teljessé, részben pedig — a körök középpontjában — a forgás látszatát vannak hivatva érzékeltetni.

Az „Üzemredukció” című hirdetésnél függőleges irányban az arany metszet által adott kétszeres, vízszintesen pedig egyszeri felezéssel, önmagától adódott az arányos tagolás, melynek a tengelyébe az iniciálészerű „Ü” betű és a figyelemfelkeltést célzó nagy pont esik. A Schriftguss-hirdetésnél viszont inkább a lénia és színkombináció révén adódott a szöveg ilyen megosztása és megoldása.

A „Zongorák” villamosplakátnál a hangolást jelképező violinkulcs adja az alapját a kompozíciónak és a két függőleges vonaldísz fogja össze az egész szerkezetet.

A „Perfekta” vágógépek hirdetésnél a főso-

Úradné papiere a kancelárske písacie potreby, písacie potreby pre žiakov, úradné tlačivá.

Veľmi výhodne dodávame

Knihy,

predpísané pomôcky, učiteľské príručky a divadelné hry, obecné a školské KNIŽNICE Učiteľské kníhkupectvo nakladateľstvo O. Trávníček v Žiline.

2. ábra Lencse Antal: Egyszerű és jó hirdetések című cikkéhez

rok reklámszerű elhelyezésével nyújtott lehetőség van kihasználva. Az arany metszetet itt is — már amennyire csak lehetett — betartottam.

A Singer és Wolfner cég levélpapírjánál ugyan csak érvényesül az arányos formaosztás, a szövegtagolás és ritmikus színhatás kiaknázásával. A Lorilleux-cégkártyán, tekintve, hogy festékgyárról van szó, alkalmaztam a „Sonnenglitzer”-díszekből szedett színes sugarakat.

Az Első Magyar Betűöntőde hirdetésének felépítése kör- és négyszögből indul ki s teljesen összekapcsolt részekben forr egésszé. Természetesen oktatónk útmutatása szerint ebben is benne van az arany metszet. A „Menettérti vasúti jegyeknél” az önmagába visszatérő kör és a két nyíl érthetően fejezi ki a „retour” jelentőségét. A többi szöveg önmaga mutatta meg a helyét.

Amikor az iskola padjaiból elindultam az életbe, tanárom a következő szavakat mondotta: „Fiam, ha nyomdász akarsz lenni, légy igazi nyomdász!” Ezt megszívleltem és oktatóim segítségével, egy lépéssel közelebb jutottam az igazi nyomdászhoz. Hogy igazi nyomdászok legyünk, tanulnunk kell állandóan. Köszönet azért azoknak a lelkes férfiaknak, akik bennünket oktatnak s akiknek még akkor sem lankad munkakedvük, amikor néha még azzal sem jutalmazták önzetlen munkájukat, hogy meghallgatják tanításaikat és tanulnak tőlük.

Novák László szavaival fejezem be írásomat, aki egyik szakszemináriumi előadáson — amikor lelkes szavakkal beszélt a nyomdásztörténelem nagyjairól — mondotta: „Nagy és szép tudomány a nyomdászat és aki egyszer úgy igazán megízlelte, haláláig szerelmese lesz annak!” Horváth Ferenc

Nyomófestékek, azok pótanyagai és viszonyuk a papírhoz

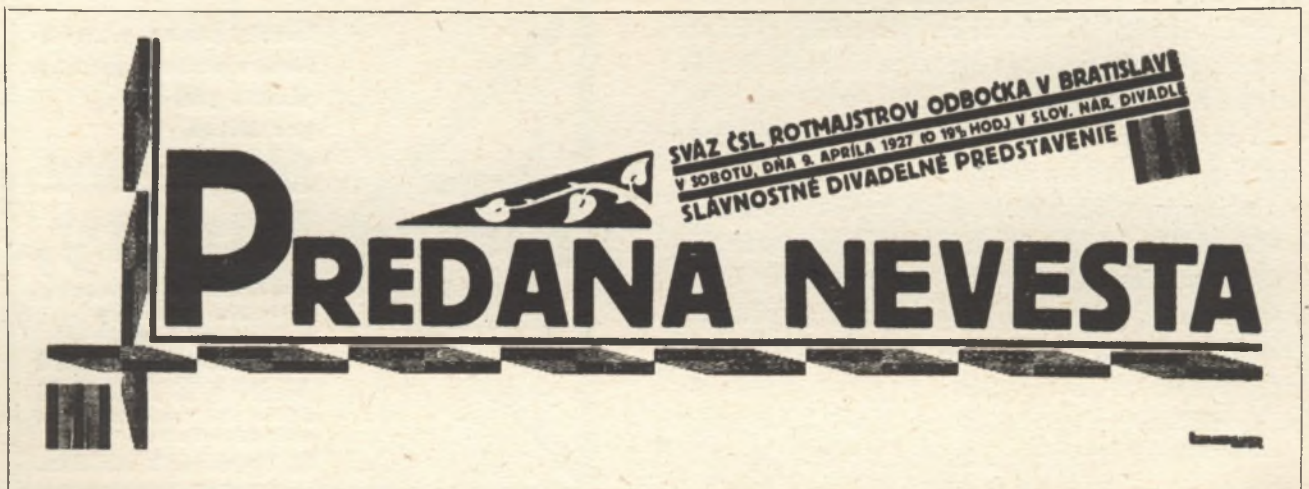
A könyvnyomató túlnyomó nagy részben fekete festékekkel dolgozik. Ezek legfontosabb alkatrésze a korom. Gázkorom a legjobb hozzá: műnyomáshoz és illusztrációk nyomásához használják. Lámpakorom verknymató festékhez és lángkorom újságfestékhez való. Kevésbé jó festékeket milorikék hozzáadásával szépítenek, miáltal szebb színt, mérsékelt fényt és jó száradó képességet nyernek.

Újságfestékeknek nyúlékonyaknak kell lenniök; rotációsnyomtatáshoz meglehetősen folyékonyaknak; gyorsajtónyomtatáshoz pedig valamivel erősebb konzisztenciájúaknak. Ha a festék a nyomtatvány hátán átüt, akkor

biztos, hogy az alkalmatlan nyersanyagokat tartalmaz. A festék kellemetlen szaga olcsó nyersanyagok hozzávetelét árulják el.

Verk- és akcidensfestékeknek a konzisztencia és száradás tekintetében nagyobb igényeket kell kielégíteniök, mert itt az egyes papirosok természete nagyon eltérő.

Műnyomó- és illusztrációs festékek a fekete festékek terén a legjobb gyártmányok. Nem alkalmas szárítóanyagok hozzáadása könnyen elronthatja e festékek fényét és a nyomtatványok szürkén hatnak. Általában lassan is száradnak ezek a színes festékanyagokkal szépített festékek.

Két ív hosszúságú szalag-plakát. Eredetije kék színben van nyomtatva. Bródi Artur (Bratislava-Pozsony, Slov. Kínhtlaciaren) munkája.

*** FÉLVATTOS ÉGŐK *
CSILLÁROK ***

ÉS JÓ SZERELÉSEK
IGEN KEDVEZŐ ÁRON
MOLNÁR J.
ELEKTROTECHNIKAI
VÁLLALAT BUDAPEST
VII, KERTÉSZ UCCA 50

Szedéspélda Horváth Ferenc: „A szedésfeladat és megoldása” című cikkéhez

**ELVÁLLALOK
MINDENFÉLE
HANGOLÁST
ÉS JAVÍTÁST**

**TELEFÓN:
56-76. SZÁM**

ZONGORÁK

**MINDEN ÁRBAN. RÉSZLETRE IS
VI, PAULAY UCCA 33. KERNÁCS**

Szedéspélda Horváth Ferenc: „A szedésfeladat és megoldása” című cikkéhez

GÉPET

ÉPÍT

SZEREL

JAVÍT

**KLEIN
ERNŐ**

GRAFIKAI GÉPEK
ÉS GÉPSZEREL-
VÉNYEK GYÁRA
BUDAPEST
VIII, JÓZSEFUCCA 72
TELEFÓN
JÓZSEF
72-39SZÁM

BRENNABOR KÉREK PÁR
VILÁGMÁRKA

VEZÉRKÉPVISELET: HERBSTER KÁROLY BUDAPEST VII, KÁROLY KÖRÚT 9. SZÁM

Szedéspéldák Horváth Ferenc: „A szedésfeladat és megoldása” című cikkéhez.

SINGER ÉS WOLFNER

IRODALMI INTÉZET
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

UJ IDŐK, EGYETEMES REGÉNYTÁR, SZÁZSZORSZÉP KÖNYVEK,
AZ ÉN UJSÁGOM KÖNYVEI, MAGYAR LÁNYOK, AZ ÉN UJSÁGOM,
MILLIÓK KÖNYVE SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

AZ IGAZGATÓSÁG TELEFONSZÁMAI: T. 260—83,
T. 260—82, T. 245—09. A KÖNYVKISZOLGÁLTATÁS
TELEFONSZÁMA: L. 983—78. MAGYAR KIRÁLYI
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA 5844. SZ.

BUDAPEST, 192.....
VI, ANDRÁSSY ÚT 16. SZÁM

NYOMDAFESTÉKGYÁR

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

**BUDAPEST, IV
FERENCZ JÓZSEF
RAKPART 27. GYÁR:
BUDAFOKON
ÚJ TELEFONSZÁMOK:
J. 148-43 ÉS J. 148-44
RAKTÁR ROMÁNIÁ-
BAN: »COSMOPOLIS«
BUCAREST, STRADA
MIHAI VODA NR. 26**

Szedéspéldák Horváth Ferenc: „A szedésfeladat és megoldása” című cikkéhez

TELEFÓN L. 908-20, L. 908-21

ZEMREDUKCIÓ MIATT

Használt üzemképes
esztergapadok, fűrő-
gépek, marógépek,
gyalugépek, frikciós
prések, transzmisz-
ziók, gőzgépek, vil-
lanymotorok, kazá-
nok, daruk, továbbá
mindenféle lakatos-
és kovács-szerszám
feltűnő olcsó áron,
esetleg csekély heti
részletfizetésre is
mindenkor kapható

valamint túlprodukción folytán: gyorsjáratú keretfűrész-
szek (Schnellgatter), kettős hasító keretfűrészszek
(Doppelspaltgatter), szegélyező körfűrészszek, inga-
fűrészszek, asztalos-körfűrészszek, rönkrövidítő fűrész-
szek, parkettgyártó gépek, négyoldalú gyalugépek
ELŐÁLLÍTÁSI ÁRON ALUL KAPHATÓK

HERKULES MŰVEK

RT-NÁL, BUDAPEST VI, FIGYELŐ U. 14-16

SCHRIFTGUSS
VORMALSBRÜDER BUTTER

A háború utáni években sor-
szinkre hozott nyomdai di-
zajnokra felhívjuk figyelmét.
Ezeket a Kubista, futurista, ex-
pressionista stb. jellegű díze-
ket, vignettákat a legkiválóbb
német művészek munkáiból
válogattuk össze, melyek kö-
zött találjuk Sigris-t, Mönke-
mayer-Corry-t, Gimpel-t, Matchy-
és Schütze alkotásait, Hahn-
mann, Reibetanz, Osang, Fuss
és Schütze nyomtatvány elenged-
hetetlen kellékeit. Mintaköny-
vet kértére szívesen küldünk

Wir machen Sie auf unseren
nach dem Kriege in Verkehr ge-
brachten und seither bewähr-
ten modernen Buchschmuck
aufmerksam. Unsere ku-
bistische futuristische, expres-
sionistische Neuschöpfung
bilden eine Auswahl der reifsten
Arbeiten der deutschen Künstler,
wie Sigris, Mönkemayer-Corty,
Gimpel, Matchy, Hahnemann,
Reibetanz, Osang, Schütze und
Fuss u. sind für die modernen
Druckarbeiten unentbehrlich.

GROSSENHAINER STR. 92
DRESDEN

Szedéspélda Horváth Ferenc: „A szedésfeladat és megoldása” című cikkéhez

DÍSZÍTŐANYAGOK ÉS RÉZLÉNIÁK

TELEFÓNSZÁM 223-70

**ELSŐ
MAGYAR
BETŰÖNTÖDE
RT**

BUDAPEST VI, DESSEWFFY UJCA 32

**LEGDIVATOSABB
BETŰK**

SÍMA ÉS MINTÁZOTT
RÉZLÉNIÁK, TELJES
NYOMDAIBERENDE-
ZÉSEK, A LINOTYPE
SZEDŐGÉPEK BETŰ-
VEL EGYEZŐ VÁGÁSÚ
BETŰK KÉZISZEDÉSRE
MAGYAR, NÉMET, RO-
MÁN, LENGYEL, TÓT,
SZERB, HORVÁT, BOL-
GÁR ÉS GÖRÖG SZE-
DÉSHEZ. A FRANKEN-
THALI GYORSSAJTÓ-
GYÁR RT ALBERT & CIE
FRANKENTHAL I/PF.
CÉG MAGYARORSZÁGI
VEZÉRKÉPVISELETE

FIÓKIRODÁK A FŐVÁROSBAN:

I, Szent Gellért tér 1. szám,
II, Fő uca 1. szám, VII,
Baross tér 15. szám, VII,
Erzsébet körút 45-47. szám,
VIII, Blaha Lujza tér 1.
szám (Corvin tér), VII,
ker., Rákóczi út 9. szám

15 NAPI ÉRVÉNNYEL
MAGYARORSZÁG MINDEN
ÁLLOMÁSÁRA KAPHATÓK

**A MAGYAR KIRÁLYI
ÁLLAMVASUTAK
HIVATALOS MENET-
JEGYIRODÁIBAN**

FŐIRODA: BUDAPEST V,
VIGADÓ TÉR 2. SZÁM
TELEFÓNSZÁM: T. 450-22

MENZÉTTÉRTI. VASUTIJEGYEK

FIÓKIRODÁK VIDÉKEN:

Baja, Békéscsaba, Cegléd,
Debrecen, Eger, Gyöngyös,
Győr, Hódmezővásárhely,
Kaposvár, Karcag, Kec-
kemét, Keszthely, Kiskún-
létegyháza, Kiskunhalas,
Kisvárd, Komárom, Kö-
szeg, Makó, Mátészalka,
Mezőtúr, Miskolc, Nagyka-
nizsa, Nyíregyháza, Oro-
háza, Pépa, Pécs, Sátor-
aljánálhely, Sopron, Szeged
Székesfehérvár, Szenté,
polca, Törökcsanaktelep,
Veszprém és Zalakeresztúr

VÁGÓGÉP

PERFEKTA

Könyvnyomdai, litográfiai és offsetnyomtatáshoz szükséges mindenféle anyagok, gépek és felszerelések legelőnyösebb beszerzési forrása. Solinhofer Steinwerke AG egyedárusítója. Minden méretű litográfkövek raktáron. Efha Raster-Werk München egyedárusítója. Minden méretű raszterek raktáron. Uvachrom emulzió és cinkográfiai kellékek, valamint cinknyomólemezek raktáron. Képviseltek: Johne-Werke Maschinenbau AG Bautzen, Hoh & Hahne Fabrik Photographischer Bedarfsartikel Leipzig. Mindenféle reprodukálógépek

SPRINGER & MÖLLER

könyvnyomdai, litográfiai és offsetfestékgyár
Leipzig-Leutzsch
Minden fajtájú
kitűnő festékek!

JOHNE-WERKE

MASCHINENBAU, BAUTZEN, GYÁRTMÁNYA
MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELETE:

KALLINA ZDENKO

GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST, VIII
TAVASZMEZŐ UCCA 16. TELEFÓN: J. 314-16

Szedéspélda Horváth Ferenc: „A szedésfeladat és megoldása” című cikkéhez

GYÁRI

HENGER- ÖNTÉS

JOBB, MINT A HÁZI ÖNTÉS!

BERGER ÉS WIRTH
FESTÉK- ÉS HENGERANYAGGYÁR
BUDAPEST

IX, MÁRTON UCCA 19. SZÁM

TELEFÓN :

JÓZSEF 306-35

LYRA

HANGSZERKERESKEDELMI

1927
ÁPR. 30-TÓL
14 NAPOS OLCSÓ

ZONGORA- VÁSÁRT RENDEZ

A BUDAPESTI NEMZETKÖZI
VÁSÁR LÁTOGATÓINAK
ÓRIÁSI VÁLASZTÉK
RÉSZLETRE IS
IGEN OLCSÓ
ÁRAK

TELEFÓN

121-87 VII, ERZSÉBET KÖRÚT 19

RT BUDAPEST

Színes festékek eredetük szerint szerves és szervetlen festékekben oszlanak meg.

Festéklakkok vagy *lakkfestékek* a szerves festékekhez tartoznak és az állat- és növényvilágból származnak. Valamennyi elképzelhető tiszta festéktónus ide tartozik. A felhasznált festékanyag szerint ezek nagyrészt átlátszók, egész középszerű fedőképességig. A fényvalódiságuk általában mérsékelt és egyes piros festéklakkoknál, krapplakkoknál és valódi violettél jók. Némely festéklakk, mint a viridinzöld, valódi violett, krapplakk stb. nehezen szárad. Sárga lakkok, kék lakkok, nem valódi violett néha lisztesen fekszenek fel. Ezekhez erősebb kencét és szárítóanyagot kell hozzáadni.

A *földfestékek* szervetlen festékek. Túlnyomó ezek között az okker, umbra, terra di Siena. Jól száradnak, fényállóak és lakkvalódiak, de durvább a strukturájuk. A földfestékekben nem olyan nagy a választék, mint a lakkfestékekben.

Ásványi festékek, amelyek ugyancsak szervetlenek, a kremsi fehér, krómsárga, milorikék és e kettő keveréke: ultramarin és cinóber. Mind jól szárad. A krómsárga és milorikék olyan túlgyorsan szárad, hogy olyan esetekben, amikor hosszabb szünet után több színt nyomnak egymásra, egy száradáslassító szert (vazelint) kell hozzáadni. Valamennyi ásványi festék nagyon fényálló, jó fedőképességű, vízálló és lakkozható.

Föld- és ásványi festékek nem nyomódnak jól, mert a festéktestek nem vegyülnek belsőleg össze a kötőanyagokkal. Autotípianyomáshoz ennél fogva teljesen alkalmatlanok, mert hiszen mennél finomabb a raszter, annál jobb festékre van szükség. A föld- és ásványi festékeket, amelyeket általában kerülnek, úgy lehet megjavítani, hogy hasonló árnyalatú jól nyomó festéklakkot tesznek hozzá. Ezáltal azonban veszítenek fedőképességükből. Általában meg kell jegyezni: minél könnyebb valamely festék specifikus súlya, annál kiadósabb a nyomásnál.

Kéntartalmú festékek többek között az ultramarin, kadmiumsárga, fényes cinóber és különösen a valódi cinóber.

Olomtartalmú festékek és éppen ezért mérgesek a cinóberpótlék, krómsárga, nápolyi sárga, citromsárga, kén-

sárga, krómzöld, selyemzöld, antikármin, mennige és különösen a kremsi fehér. A valódi cinóber helyett megközelítően megfelel az ideálvörösnek krómsárgával való keveréke. Ultramarin részére is szállítanak hasonló értékű pótlékokat.

Olyan festékek, amelyek higanyt és kén-t tartalmaznak, ártanak a vörösrézkliséknek és rézlelniák nyomásánál és rézből való festékezőhenger esetén szennyes barnává teszik a festéket. Ugyanúgy tisztátalan tónus áll elő akkor is, ha ólomtartalmú és kén-tartalmú festékeket kevernek.

Tágabb értelemben a színes festékeknek teljes festékeket, fedő- és lazurfestékeket, tónusfényes és fénytelen (matt) festékeket, duplatónus-, másoló- és csekk- megbronznyomó festékeket különböztetünk meg.

Teljes festékek, mint az elnevezés is mutatja, olyan festékek, amelyek színtónusaikban gyengítetlenül kerülnek a papírosra. Természetesen itt két színnél többnek a keveréke nem jöhet tekintetbe.

Fedőfestékek majd mindig föld- és ásványi festékek. Jól fednek és megkövetelik, hogy lehetőleg fényesek legyenek. Kremsi fehér éjjelen át szárad és használhatatlanná teszi a hengereket. Minden fedőfestéket meglehetősen világosan kell használni, mert a legtöbb színes papír sötét nyomtatással túlkomoran hat. A papír színtónusa tekintetbe veendő a festék színének megválasztásánál. A minden színárnyalatban kapható méregmentes fedőfestékek ajánlhatók. Platina vagy zománc fedőfestékek egyszerű nyomásnál egész sötét papíron is tiszta nyomást adnak.

A *lazurfestékek* túlnyomóan festéklakkok. Valódi árnyalatuk természetesen csak fehér papíron érvényesül, színes papírokon egyesülnek azok színtónusával. Lazurfestékek jól nyomhatók és kiadósak. Színes képnyomtatásra és alapnyomatokra is alkalmasak. Minél kompaktabbakká dörzsölik, annál kevésbé átlátszóak. Ha azt akarjuk, hogy valamely sötét lakkfesték szigorú és mégis teljesen lazurnyomású legyen, akkor azt fehérrel vagy transzparinnal tanácsos élénkíteni. Kencét vagy sötét szikkatívet kerülni kell, mert minél több kencét tesznek a kevésbé fényálló festéklakkokhoz, annál inkább halványítják a tónusokat.

Monogramok és szignettek. Tulisz Ernő (Kosice-Kassa) körforgógép-mester tervezeti

Tónusfestékek fajtája tulajdonképpen nem egyéb, mint színezett kence vagy színezett transzparin. A szétörzsolésnél tehát először ezt a főalkatrészt kell a körre tenni és a tulajdonképpeni festéket apránként utána. Erős kence tónuskeverésekhez nem alkalmas, mert az a gép gyors járása közben kellemetlen porozást idéz elő. Az alapnyomtatáshoz nem szabad sérült, a léniáktól összevagdalt festékhengereket használni, mert ezek a festék színét károsan befolyásolják.

Fényes festékeket a gyár szállít. Ha valamely normális festék száradás után kellemetlen fényt mutat, akkor tanácsos folyékony szikkatívet és kopállakkot vagy egy kevés damarlakkot hozzávegyíteni. Fényes festék használata vagy fénykence hozzáadása tanácsosabb. A papírosnak emellett jól enyvezetteknek kell lennie.

Fénytelen (matt) festékeket megrendelésre ugyancsak a gyár szállít. Ha valamely normális festék a száradás után nem lenne fényes, akkor bolognai vagy champagnei krétát, avagy mattasztát kell hozzáadni. A papírnak lágynak kell lennie, hogy a festéket magába szívhasssa. Fénytelen festékeknek közvetlen használata tanácsosabb. Az utóbbiakat, minthogy viaszot tartalmaznak, csak pótanyag nélkül szabad használni. Ha a festék túlerős, akkor olyan pótanyag hozzávegyítése szükséges, amely zsiradék mellett szárítóanyagot is tartalmaz. Mérsékelt festékezés és az ívek belövése feltétlenül szükséges. Műnyomópapíron való illusztrációk művészi hatását úgy

érhetik el, ha a kellemetlen fényesség tompítása céljából az autotípiákat előzően mattasztával nyomják át.

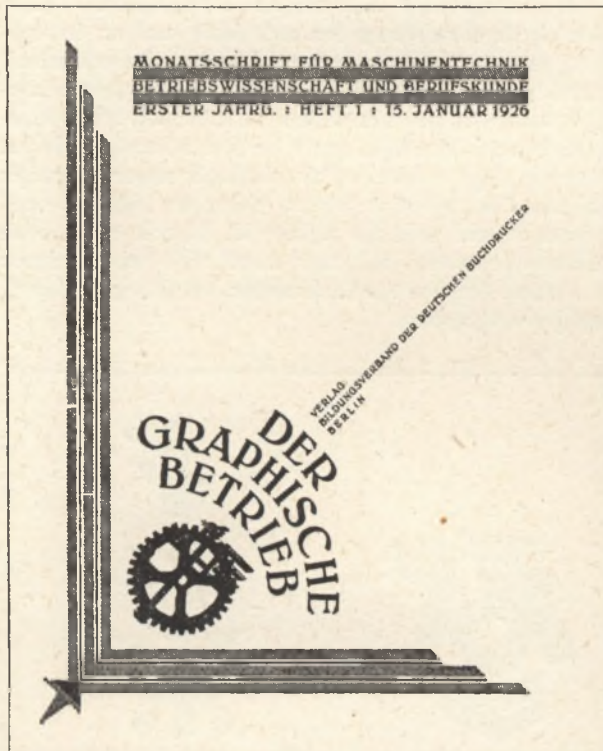
Duplatónus-festékek egy fő- és egy zsíros mellékfestékből vannak összetéve, amelyek anilint tartalmaznak. A főfesték nyomás után erősen beszárad, míg a mellék-tónus bizonyos mértékben kiszalad és a papírost az egyes nyomáselemek szélein beszínezi. E festékek nyomása a munkánál némi biztonságot követel meg, különben kellemetlen meglepetéseket idézhet elő.

Másoló- és csekkfestékek vízben oldhatók. Glicerinnel vegyített anilinnanyagokból állnak, ami a festéknek a papíron való teljes száradását akadályozza. E festékekkel való dolgozás nem nehéz, de ezzel szemben a gépnek mentesnek kell lennie zsíros vagy szennyes alkatrészekről. A festékezőművet spiritusszal vagy vízzel kell tisztítani. Külön hengerkészlet nemcsak tanácsos, hanem szükséges is. A festék sűrűsége körülbelül olyan legyen, mint a gyenge kencéé vagy sűrűbb gépolajé. A festéket glicerinnel kell hígítani, mert a víz a hengereket érdessé teszi. Amennyiben a másolófesték túlsűrűvé lett, a dobozt meleg vízbe állítjuk be, hogy meghíguljon. Nagy példányszám esetén kevés ecetesvízzel locsoljuk a hengereket. A festék túlságos meghígítása károsan befolyásolja annak másolókéességét is. Régi nyomatok felmelegítés után újból másolhatók. Másolónyomáshoz nem szabad szívóképes papírokat venni, a festéknek önmagában kell megszáradnia. Másolónyomáshoz legalkalmasabbak a keményen simított papírok. A csekkfestékek világos, tiszta vagy megtört tónusokban szállítandók és tűrnők kell a tintával való írást. Kötőanyagul glicerint és gumioldatot használnak. Vízben oldott kevés szódával a másolófestéket könnyen lehet a papírosról leoldani.

Bronznyomófestékeket bronz helyett használnak. Nyomáshoz különösen jól enyvezett kemény papírok vagy kartonok alkalmasak és a műnyomópapírok közül azok, amelyek nagyon fényesre vannak simítva. Lágú, szívóképes papírok kevésbé alkalmasak bronznyomtatáshoz. A hengereken való gyors beszáradást külön e célra gyártott nyomótinktúrával akadályozzák meg. Nem könnyű a munka ezekkel a festékekkel és gyakran van ok nyomás közben bosszankodásra.

*

Az itt ismertetett színes festékek alapján véve olyanok, mint általában a többi nyomtatási eljárásban használt festékek. Aszerint, hogy magas-, sík- vagy offsetnyomtatáshoz szükséges, a festéket a nyomónak megfelelően ki kell dolgoznia és a papírhoz idomítania. Így a kő- és offsetnyomtatáshoz mindig rövidde és festék-dússá kell örzsolni a festéket, a ketté osztódás miatt különösen az offsetfestéknek kell pigmentdúsnak és minőségileg kifogástalannak lennie. A síknyomtatásnál túlnyomórészt gyenge, tiszta lenolajkencét és jól bevált nyomó- és ha kell, szárítópasztát használnak. Minthogy a cink zsiradékkal szemben rendkívül érzékeny és ennélfogva könnyen maszatol, offsetnyomtatáshoz zsírszegény festékeket vesznek. Fénynyomtatáshoz olyan festék való, amely nyúlik és tapad, tehát dúsan kell kencével vegyíteni. Ezt a legtöbbnyire használt keményre enyvezett papí-

Fedőlap. Eredetije narancs és fekete színekben nyomtatva, Dícsérettel kitüntetett pályamunka. Bródi Artur (Bratislava-Pozsony, Slovenská Knihlaciaren) munkája.

rok és kartonok, valamint e nyomtatási mód sajátos feltételezik.

Szárítószerek ércoxidnak olajjal vagy gyantával való keverékei, amelyhez pótanyagul terpentinolajat is tesznek, hogy a szárító hatást párologással előmozdítsák. Gyantaszikkatívek gyorsabban száradnak, mint az olajszikkatívek, csak az a baj, hogy könnyen ragadnak. Olajszikkatívek lassabban száradnak, de alaposabban. A száraz szikkatívpórus hatását többnyire túlbecsülik, mert az igazság az, hogy nem oldódik teljesen a festékben. Szárítószer gyanánt szikkatívet csak kis mennyiségben tanácsos használni, vagy pedig velencei terpentint. Az illusztrációs nyomásnál jobb a szárítópaszta. A szárító- és általában a festékpótanyagpreparátumok terén nagy a haladás az utóbbi időben. Kopál- és damarlakk nagyon kedvelt fényesítőanyagok voltak. Keményen, erősen enyvezett és simított írópapíros, kemény postapapíros értékpapírok stb. gazdag festékleadást igényelnek és nehezen száradnak. Ezekhez mindig tanácsos szárítóanyagokat hozzáadni.

Kence a festék legfontosabb kötőanyaga. Forralt lenolajból készül és erős, közép-erős és gyenge kencét különböztetünk meg. A festékek dörzölésére rendszerint közép-erős kencét használunk. Bronzok részére való alányomati festékek azonban erős kencét kell venni kopállakk és szikkatív hozzáadásával.

A festék viszonya a papírhoz. Olyan festék nincsen, amely minden célra és minden papírhoz alkalmas lenne. A festéket és azok pótanyagait a papírosok három tulajdonságának megfelelően kell kezelni.

1. Vannak papírosok, amelyek nem engedik a festék behatolását. Ezek a pergament és pergaminok, zsírtartalmú papírok, az erősen enyvezett papírosok, elefántcsont- és egyéb kemény kartonok.

2. Vannak olyan papírok, amelyek a festéket felszívják. Ezekhez tartozik valamennyi gyengén enyvezett papír, a könyv-, újság- és itatóspapírok, valamint a szívóképes fedőlappapírok.

3. Vannak végül olyan papírosok, amelyeknek felülete különös anyaggal van bevonva, mint a kromó-, glász-, műnyomó- és viaszpapírok. Itt a nyomás, illetve a festék csak az anyagon, vagyis a papíros mázolatán tapad.

Az 1. ponthoz: A festéknek önmagában kell felszáradnia, mert a papír általában nem járul hozzá a száradáshoz. A száradóképességen kívül a festéknek meglehetősen erősnek kell lennie. A szárítás pótanyagai folyékony szikkatív vagy az újabb szárítópaszták. Tíz-tizenöt súlyrész szikkatív még meghagyja a festék erejét. Nagy felületek, mint például negatívlemezek részére előnyös a poralakú szikkatív, mert a festéket a száradás idején is mentesíti a tapadástól, úgyhogy esetleges köztétet nem tapad az ívhez.

A 2. ponthoz: Itt zsírpótanyagok, illetve ellenrupfolószerek hozzátevése szükséges, ha nagy felületek nyomásáról van szó. A nyomtatvány gyors szállítása esetén szárítóanyagot, esetleg koncentrált szikkatívet kell hozzátenni. A festékeknek kevésbé kell erősnek lennie.

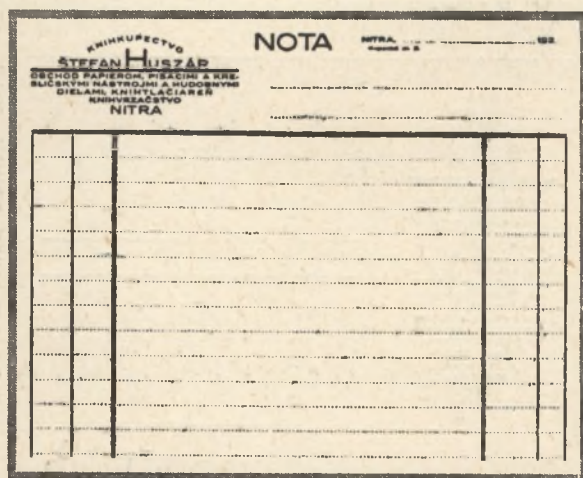
Levélfej. Eredetije narancs és fekete színekben nyomtatva. Készítették az Athenaeum nyomdában, Kosice-Kassa.

A 3. ponthoz: Pótanyagok többnyire nehézségeket okoznak. Olcsó műnyomópapíroknál ellenrupfolószerek szükségesek. De ezek hozzákeverése csökkenti a festék tapadóképességét, ezért szárítószerek alkalmazása előnyösebb. Ez elősegíti a tapadást és megakadályozza mindezeknél a papírosoknál a festék eltörlődését. Duradinnak és koncentrált szikkatívnak egyenlő arányban való hozzátevése szárítópasztákkal együtt, minden rosszul száradó fekete és színes festéknél jól bevált, még kromópapíroknál és kartonoknál is. Glászpapírokhoz és kartonokhoz zsírtartalmú pótanyagokat használni nem szabad, viszont tapadószerek (damarlakk és kevés folyékony szikkatív) szükségesek.

A pótanyagok aránya általában 3—10 százalék között ingadozik. Pótanyagok, amelyeket nem tanácsos használni, ezek: olaj, petróleum, zsír, vazelin, faggyú és kleiszer. Másolófestékeknel mindennemű zsiradék kerülendő.

Ebben a cikkben nem akartunk új dolgokat tárgyalni, csupán a festékekkel elemi ismereteit óhajtottuk érinteni, hogy az itt leírtak az ifjabb szakembereknek útmutatásul szolgáljanak.

Karl Fischer, Leipzig

Számla-jegyzék. Eredetije ibolya és fekete színekben nyomtatva. Lencse Antal (Nitra-Nyitra, Huszár nyomda) munkája.

A budapesti és debreceni szaktanfolyamokról

Az annakidején egyelőre három esztendőre tervezett Nyomdaipari Továbbképző Tanfolyam harmadik tanítási éve is bezáródott. Amit magunk elé tűztünk, nagy részében elértük: sikerült szélesebb körökben újra felkelteni a nyomdászvilág lelkiismeretét a tulajdon mesterségének becsületes és gondos gyakorlása iránt s neveltünk egy számbelileg is jelentékeny olyan gárdát, amely szívébe zárva a tipográfia szeretetét, érdeklődni fog továbbra is a nyomdászművészet birodalmában megnyilatkozó minden szépség és újdonság iránt, tehát nyomdász, még pedig egész nyomdász lesz az utolsó lehelletéig.

A jövő konzekvenciái szempontjából fontos eredmény, hogy a tanfolyam fentartása paritásos alapon, a nyomdafőnökök erőteljes anyagi támogatásával történt. Fegyverzörgetés, harci kiáltás nem zavarta a tanfolyami munkát, ami arra a reménységre ad alkalmat, hogy a szakkulturális munka mezeje jövőre is megmaradhat olyan területnek, amelyen a gazdasági elhelyezkedés különbségeire való tekintet nélkül megértheti egymást minden nyomdász, annál is inkább, mert e szakkulturális munka komoly érdeke mindannyiunknak, főnököknek, munkásnak egyaránt. Hiszen olyan időben kelt életre tanfolyamunk is, amikor Európaszerte felizzott a szakkulturális kötelességek tudata s Hamburgtól Prizrendig tízezrei a nyomdászoknak kapcsolódtak bele a jövő nyomdászátat kiépítő munkába s ennek következtében mindenféle szinte szemlátomást emelkedik gyönyörű foglalkozásunk színvonalára. A Nyugattal lépést tartani, a Kelettel szemben eddigi fölényünket megőrizni: eléggé nobilis feladata a nyomdász-érdekeltségeknek s ebben a törekvésünkben joggal elvárhatnók a kormányzat segítségét is.

A Nyomdaipari Továbbképző Tanfolyam széleskörű és sokágazatú munkásságát ismertette már a nemrég megjelent Értesítő s így e helyen talán felesleges is volna egész oldalakat megtölteni a könyvművészeti, vázlatkészítő, meg rajztanacsoportok, a szemináriumok, előadási

sorozatok, a gépmesteri munka, meg a vidéki tanfolyamok anyagának és eredményeinek felsorolásával. Szakoktatók és hallgatók egyaránt szeretettel s kötelességtudással végezték a feladatukat s ennek bizonyára mély nyoma maradt a lelkekben.

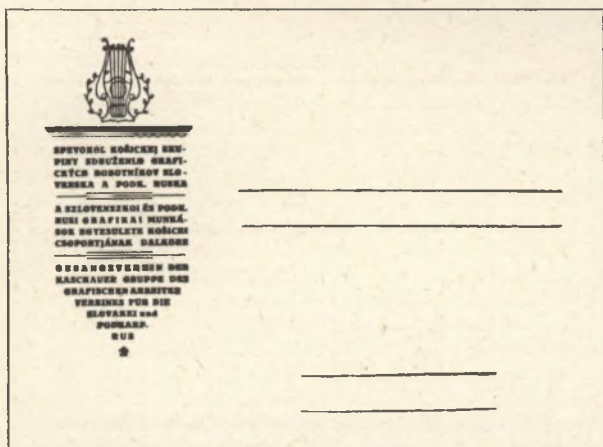
A tanfolyam külsőleg is látható eredménye ezenfelül hét-nyolcezer rajzlap, kezdve a kicsiny gyermek gögicselésére emlékeztető primitív próbálkozástól a tipográfus művészet tudatos megnyilatkozásának műlapjaiig. E rajzokból és szedésvázlatokból összesen nyolc kiállítást rendeztünk a három esztendő folyamán, bebeszámoltatva tanítványaink szorgalmáról, fejlődéséről s ami a tanfolyam vége felé már ezzel egyértelmű volt: a magyar tipográfus művészet mai haladottságáról. Meghívtuk ezekre a kiállításokra az illetékes minisztériumokat és közhatóságokat, a sajtót, a kereskedővilágot, a magyar művészet számadó juhászait, mindenkit, aki hivatott vagy hivatlan szószólója a magyar munkának, a magyar előretörésnek, a magyar „csak azért is”-nek.

A kiállítások látogatottsága igen nagy volt. Megjelent ott a nyomdafőnökök legjava, a nyomdai munkások egy-kétezeze, a kereskedelmi és iparkamara, meg az iparegyesület képviselője, néhány tanárember, meg egy-két riportter. Pont.

Ha a mi derék berlini, prágai vagy bécsi kollégáink rendeznek hasonló tartalmú és terjedelmű kiállítást: az illetékes minisztériumok képviselői mindenesetre nem hiányoznak róla; az odavaló sajtó is pártállásra való tekintet nélkül elküldi a riportereit, a kereskedővilág sűrű rajokban jelenik meg s veszi szemügyre a tárlat minden objektumát s a művészek csapatjának nem derogál, hogy végignézze: mit is csinált a gyakorlati munka embere.

Minálunk: a három esztendő nyolc kiállításán egy fiaminisztert sem láttunk, de még a képviselőjét sem. A színmagyar nyomdászmunkások nehéz napi robot után való százezernyi gondolatának kisűrűsödése nem érdeklí ipari művelődésünk csőszzeit; a külföld hozzáértő publikuma tapsolhat — aminthogy tapsolt már eddig is a kongresszusi szakkulturális tájékoztatónk meg az értesítő megjelenésekor —, Magyarország kormánya tudomást sem vesz a magyar nyomdászmunkások szakkulturális erőfeszítéseiről.

De nem vesz tudomást a sajtó, az a nemzetmentő szólamokkal tetszelgő jó magyar sajtó sem, amelynek hasábjai vannak agancskiállítások meg műkatorékkeresnyek ismertetésére. A berlini stb. sajtó — még a nyomdászok többségével ellentétes világszemléletű is — valószínűleg terjedelmes cikkek keretében emlékezett volna meg egy-egy a mieinkhez hasonlatos fajsúlyú kiállításról, már csak azért is, mert tudja, hogy az ipari továbbképzés elsőrendű nemzeti érdek. Ott szégyen volna a lapkiadóra, ha az ilyen események elhallgatásával adná tanubizonyosságát látóköre és objektivitása fogyatékoságának. Minálunk azonban nem ilyen skrupulózusak a napi

Levélboríték. Eredetije kék és vörös színekben nyomtatva. Virágh József (Kosice-Kassa, Globus nyomda) munkája.

sajtó irányító emberei: valamennyi napilapunk együttvéve legfeljebb ha másfél hasábot áldozott a nyolc kiállítás ismertetésére, közhírré tételére.

S mert a napi sajtó — ismételt meghívásunk ellenére is — alig vett tudomást a magyar tipográfusok munkásságáról: természetes, hogy kereskedő embert sem igen láthatunk a kiállításainkon. Pedig talán erre a kategóriára is ráférne egy kis ízlésfejlesztés, lévén a magyar kereskedők átlaga esztétikai műveltség tekintetében jócskán elmaradott a mondjuk német átlag mögött.

Minden nemzet történetének van egy megdönthetetlen faktuma: a tipográfusvilág a maga javarészában egyik úttörője volt mindenkoron a szépek, jónak, igaznak. Aki a mai könyvnyomtatók pszichéjét, törekvéseit, intézményeit ismeri: meg kell vallania, hogy Magyarország mai tipográfusai is az éle felé járnak a magyar haladásnak, mind szociális, mind pedig egyéb téren. S ennek az öröklött missziójuknak teljesítésétől nem tántorítja el őket semmi sem.

Nyomdászintézményeink legifjabbika, a Továbbképző Tanfolyam tehát élni, fejlődni és izmosodni fog minden hivatalos, meg egyéb részről mutatkozó közömbösség és agyonhallgatás ellenére is.

Csak azért is! Hiszen nyomdászok vagyunk!

Novák László

*

Mielőtt a debreceni továbbképző-tanfolyamról a jelentést megesszük, szükségesnek tartjuk ez alkalomból előrebocsátani a következőket:

Amióta a hajdani Szakkör szünetel, ez a tanfolyamunk a második. Az első 1924. évi december 7-től 1925. évi március 29-ig tartatott a budapesti Szakoktatási Tanács irányítása mellett. 1925—26. évben nem volt tanfolyamunk. Bár akkor is megalakult a helyi Szakoktatási Bizottság és érintkezésbe lépett a budapesti Szakoktatási Tanáccsal; azonban onnét olyan utasítást kaptunk, hogy mivel a vidéken a tanfolyamok egységesek lesznek, várjuk meg, míg a szükséges irányítást megküldik. És mi vártunk szép csendesén, amíg lassankint kitavaszkodott. Ezek szerint tehát nem egészen fedi a valóságot a budapesti tanfolyami jelentésnek az a része, hogy Debrecenben az 1925—26. oktatási évben nem sikerült tanfolyamot indítaniok, mert nem akadt tanfolyamvezető. A debreceni Szakoktatási Bizottság az 1925—26. évre is megtette a szükséges lépéseket a tanfolyam megkezdéséhez; hogy még sem lett megtartható, nem a bizottságon mult. Ezért tehát vád vagy mulasztás a helyi bizottságot nem érheti. A hiba itt az volt csupán, hogy Budapesten elfelejtkeztek rólunk s a beigért tanácsok, illetve utasítások elmaradtak.

A fentiekből okulva Szakoktatási Bizottságunk elhatározta, hogy az 1926—27. évre a saját erejéből szervezi meg továbbképző-tanfolyamát, amit meg is kezdtünk 1926. évi december 5-én az iparostanonciskola egyik helyiségében. Tanítási alapul a Wanko-féle könyvművészeti tanmenetet vettük a következő beosztással: I. Könyvművészeti tanfolyam. II. Sorozatos előadások. III. Tanulmányi kirándulások.

A könyvművészeti tanfolyam tanterve:

I. ciklus. 3 héten, heti 5 órán. A) *Redis-tollas gyakorlatok.* Betű és díszítmény, háromféle vastagságú Redis-toll használatával. B) *Ly-tollas gyakorlatok.* Gótikus betűk és díszek, háromféle vastagságú Ly-tollal írva.

II. ciklus. 3 héten, heti 5 órán. *Arany metszet.* Szerkesztési gyakorlatok. Arányszámok. A Lamé-féle arányszámok. Papíralakok arányosítása. A szedésfolt helyes arányának kikerekítése a papíron.

III. ciklus. 4 héten, heti 5 órán. A) *Helyes arányú szedésfolt kikeresése és beállítása.* B) *Margóviszonyok.* C) *Az oldaltükör és oldalszám.* (Gyakorlatok különféle papíralakok felhasználásával.) D) *Széljegyzetek és oldalélecek.*

IV. ciklus. 5 héten, heti 5 órán. A) *A keretbe foglalt oldalak nagysága. Az arányszámok alkalmazása adott papíron, adott szöveggel.* B) *Illusztrációk elhelyezése.* Egyedülálló oldalon 1 dúc, 2 dúc és több dúc elhelyezése. Dúccok az oldalpárokon. C) *A kezdőoldal leütése és a fejezetcímek helye.* Egy- és többsoros címek elhelyezése. Alcímek helye. Keretbefoglalt oldalakon a címsorok elhelyezése. D) *Iniciálé és a fejléc.* Az iniciálé különféle alkalmazása. A fejléc elhelyezése.

V. ciklus. 2 héten, heti 5 órán. A) *Utolsó oldal a könyvben.* B) *Cím lap a könyvben.*

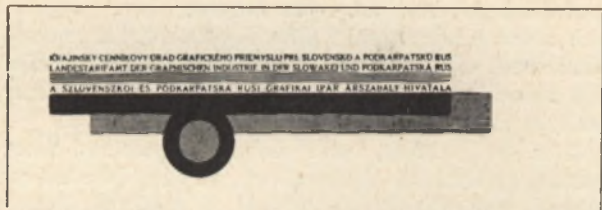
Ezt a tervezetet a tanfolyam megkezdése előtt ismertettük a szaktársakkal s egyben felhívtuk őket a beiratkozásra. Beiratkozott 19 hallgató. Ezekből 8 szedő, 3 gépmester, 1 öntő és 7 tanonc volt. A III. ciklus végén maradt és végig kitartott 5 hallgató, azaz 3 szedő és 2 tanonc.

Cicerós beosztású papirossal és a többi rajzszerekkel növendékeinket a Segélyező-Egyesület támogatása folytán ingyen láthattuk el.

Sorozatos előadásokat is tartottunk a tanfolyam vége felé minden csütörtök este; és pedig: *Simon János* szaktárs a jó szedés követelményeiről és a tiszta helyesírásról, *Toroczka Oswald* festőművész-tanár a színekről, *Erdélyi Károly* szaktárs a gépszedésről, *Katona Gyula* és *Várakozó Gábor Ferenc* szaktársak a tanfolyam anyagáról, *Trunkó Barna* szaktárs a tömöntvények egyen-

Tiszteletjegy. Eredetije téglavörös és fekete nyomású. Bródi Artur (Bratislava-Pozsony, Slovenská Knižtlačiareň) munkája.

Levélfej. Eredetije vörös és fekete színekben nyomtatva. Beer Henrik (Kosice-Kassa, Grafika nyomda) munkája.

Levélfej. Eredetije vörös és kék színekben nyomtatva. Bródi Artur (Bratislava-Pozsony, Slovenská Kníhtlaciaren) munkája.

téséről és nyomásáról, Nagy Károly, a Hegedüs-nyomda művezetője a nyomdai kalkulációról tartottak igen értékes előadást, a szakértársak érdeklődése mellett.

Meghívópályázatot is hirdettünk a tanfolyambezáró kiállításunkra. Ragaszkodva a tanfolyam szelleméhez, szigorúan könyvalakban és adott papírnagyságra, az aranymetszet szabályai szerint terveztettük nyomdai betűanyagból. Beérkezett 6 pályamű, kettő pályázaton kívül. Kivételre Dóró József és Wágner István szakértársak munkáit fogadta el a bizottság.

Tanfolyamunkat március 27-én, a Városháza közgyűlési termében, egy szépen sikerült, 3 napig tartó kiállítással zártuk le, amelyen a nyomdászokon kívül a hivatalos és a kereskedővilág előkelőségei is üdvözölhették.

A kiállítás anyagát a tanfolyam növendékeinek munkáin kívül Wanko Vilmosnak, a Magyar Grafika felelős szerkesztőjének rendelkezésünkre bocsátott gyűjteményéből a németországi könyvművészeti rész számos táblája és a Budapesti Gépmester Kör nagyszámú színes reprodukciói és offsetnyomatványai képezték. A helybeli nyomdák is résztvettek igen szép anyaggal.

E könyvművészeti kiállításunkat a debreceni nyomdatulajdonos urak s a Kereskedelmi és Iparkamara hathatós pénzübeli támogatása hozhatta létre, amiért ezúton is hálás köszönetünket fejezzük ki. Megemlítenéd még a Kereskedelmi és Iparkamara által adott 1 ezüstérem és több díszoklevél, amelyekkel a tanfolyam szorgalmas hallgatóit jutalmaztuk. *Katona Gyula, Debrecen.*

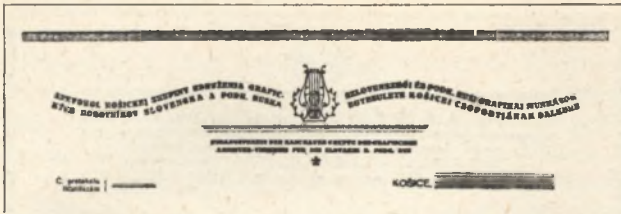
A magas-, sík- és mélynyomású termékek művészi értéke

A szétszedhető betűk feltalálása után hosszú ideig egyedül uralta a helyzetet a gondolatnak közvetítése tekintetében a magas, vagyis a tipográfiai sokszorosítási eljárás. Hosszú évszázadoknak kellett elmúlniok, míg ez a sokszorosítási eljárás egymagában elégtelennek bizonyult a követelmények kielégítése dolgában úgy mennyiség, vaia mint a minőség szempontjából. Ennek a magyarázatát abban találjuk, hogy úgy a szétszedhető betűk technikai előállítása, valamint a kiszedett betűkről való sokszorosítás egészen primitív eszközökkel történt. Ezen primitív eszközökkel előállított szellemi termékek csak nagyon lassú lépésben terjesztették a kultúrát, így csak a későbbi fejlődésnek a folyamata kényszerítette az emberi elmét a további kutatásra, aminek az eredménye nemcsak a tipográfiai sokszorosítási eljárás terén jutott kifejezésre azáltal, hogy a termelés gyorsabb és tökéletesebb lett, hanem maga után vont a teljesen elűtő alapelveken nyugvó sokszorosítási eljárások keletkezését, úgy mint a mély- és síknyomatás feltalálását.

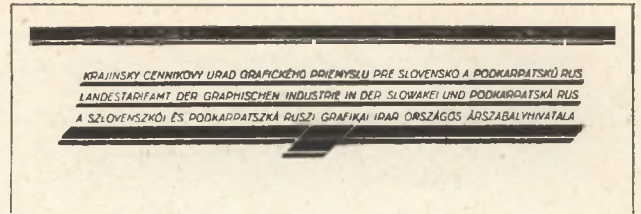
A tipográfiai sokszorosítási eljárás az összes sokszorosítási eljárások öse, alapelvi megoldásának szempontjából a többi sokszorosítási eljárásokkal szemben több tekintetben hátrébe szorult, művészi szempontból azonban szinte utólréhetetlen eredményeket lehet vele elérni, aminek a rejtélye abban található fel, hogy az alkotó művész a maga elgondolását közvetlenül abba az anyagba viheti át, amelyről a sokszorosítás történik. Ezekhez a művészi

alkotásokhoz ha jól kiválasztjuk a szükséges anyagokat: a papírost, a festéket, továbbá ha kellő figyelemmel és érzékkel, a művészi szempontoknak átérzésével végezzük a nyomtatást, úgy ebből a szempontból örökbecsű művészi munkákat alkotunk, mely alkotások hosszú évtizedek multával is szemet és lelket gyönyörködtető érzést váltanak ki az emberekből, mert kiérezhető belőlük az egyéniség, az emberi lélek lehellete. Nem tűr ez a megállapítás vitát, ha ezt az emberi és legmagasabbrendűségi szempontból, a művészet szempontjából bíráljuk. És határozottan állíthatjuk, hogy ehhez hasonló érzést csak a réz- és acélmetszetek képesek belőlünk kiváltani. Amint ezeknél sem lehet hamisítani, úgy nem lehet hamisítani a fa- vagy linoleummetszeteknél sem, vagy a kézzel merített papírosnál, mert az anyagot meghamisítani nem lehet. Ha mégis megpróbáljuk, úgy azt az eredményt és hatást érzük el, mintha például egy falat olajfestékkel márványerezetűvé festünk. Az a fal mindig értéknélküli lesz és utánzat, a márvány azonban a maga anyagszerűségével imponáló s alkalmas arra, hogy a művész vésője életet és lelket leheljen bele.

A tipográfiai sokszorosítási eljárásnak legnagyobb hátrányával azt rójuk fel, hogy a nyomtatás következtében a papírosnak a másik oldalán kisebb-nagyobb mértékű vaknyomást idéz elő. E jelenség bírálatánál mindenesetre az a legfontosabb, hogy a vaknyomás hátrányosnak nevezhető-e? Az én szerény véleményem az,

Levélfej. Eredetije fekete és piros színekben nyomtatva. Virágh József (Kosice-Kassa, Globus nyomda) munkája.

Levélfej. Eredetije kék és fekete színekben nyomtatva. Készítette az Athenaeum nyomdában, Kosice-Kassa.

hogy semmiesetre sem, mert *bizonyos körülmények között* a nyomatnak művészi értékét határozottan emeli.

Vegyünk például egy művet. Ennél nagyon gyakran összetalálkozik két olyan oldal, amelyiknek egyike teljes, a másik pedig csonka oldal (kezdő- vagy befejező oldal). Ha a csonka oldalon nincsen záródísz vagy fejléc, úgy a két oldal közül a csonka oldal zavarólag hat, ha annak a másik fele nincsen telenyomtatva. Azonban rögtön megváltozik a hatás, ha azt a csonka oldalt az előző vagy következő oldalnak nyomása következtében keletkezett vaknyomás (Schattierung) egészíti ki.

Fa- és linoleummetszeteknél, különösen az előbbinél, ha valódi kézzelmerített és nyomás előtt nedvesített papírosra lesz nyomtatva, a maga nemében páratlan eredményt érünk el, amit nagyban fokoz az, hogy a nedvesített papírosból ez a hátránynak vélt vaknyomás nem símul ki, még préselés következtében sem.

Tehát az a megállapítás, hogy ez a vaknyomás (Schattierung) a nyomatnak a hátrányára van — véleményem szerint — téves és csak abban az esetben fogadható el, ha egy formát felületesen egyengetünk, ha például a nyomás nem egyforma erős mindenütt, hanem az egyik helyen túlerős, a másikon meg túlgyenge. Azonban ha egy formát, akár kromo- vagy kézzelmerített, esetleg könyvpapírosra az egyengetés segélyével egyenletes erősséggel nyomtatjuk, akkor ez a hátránynak vélt jelenség nagyon nagy előnynek fog bizonyulni, művészi szempontból pedig értékesé válik. Ismételjük, hogy ez csak abban az esetben lesz így, ha a nyomás nem lesz túlerős, sem pedig gyenge, hanem rendes erősségű és *szigorúan egyforma mindenütt*. A szakemberek már régen vallják azt, hogy nyomás nélkül nyomtatni nem lehet, mert akkor ezt a hiányt a festékekkel kellene pótolni, az pedig nemcsak a munkának a tisztaságát veszélyezteti, hanem elveszi a betűknek és képeknek a karakterét is, ami mindenféle szempontból nagyon hátrányos. Nem véletlen az, hogy ma már minden valamire való nyomdában az ívnek a hátlapján egyengetnek, előlről pedig csak a legszükségesebb dolgokat rakják alá. Igyekezni kell ezt minden fiatal gépmesternek elsajátítani.

Szükségesnek tartjuk azonban megjegyezni, hogy nem lehet minden formát így egyengetni, például az autotípiát sem, mert annak olyan nyomást kell adni, amilyet az megkövetel ahhoz, hogy minden részlete kijöjjon. Fametszeteknél, linoleumnál, ólomvésetnél is első sorban az egésznek a nyomáserősségét határozzuk meg és csak azután fogunk hozzá a világosabb részletek kivágásához, illetve gyengítéséhez.

Ennek nyomtatása terén, ha ezt is figyelembe vesszük, művészi szempontból nagyban hozzájárulhatunk ahhoz, hogy a tipográfiai sokszorosítás útján készült könyv marandóságát biztosítsuk, amit legjobban bizonyítanak azok a művek, amelyeket eredeti kézzelmerített és jobb papírosra nyomtatunk és amelyeknél ez a vaknyomás a papíros strukturájával remek összhangba jön. Az ilyen műveknél és nyomatoknál tudjuk igazán átérezni, hogy hiába a géptechnika, hiába a fotomechanika és egyéb technika óriási haladása, a tipográfiai sokszorosítás terén egy kézzelmerített papírosra antikva betűvel és fametszetekkel nyomtatott, valódi bőrbe kötött könyvet semmiféle eljárással pótolni nem lehet. Szébbet, jobbat elérhetnek, azonban, hogy az emberi lélek olyan igazán kiérezzen bármelyikükből is, vagy az anyagszerűség csálhatatlansága olyan kézzelfoghatóan tündököljön előttünk, az csak a szeretettel és valódi anyagokkal előállított és tipográfiai sokszorosítás útján készült könyv lehet. Ezért ha egy könyvet nyomtatunk, tegyük azt szeretettel, hogy a betűt rajzoló és a fametszeteket metsző művész, továbbá a betűket és fametszeteket formába öntő szedő, nemkülönbben a merített papíros nyerspépjét szitára emelő papírgyártó munkás lelkével a mi lelkünk is egyesülhessen és örökértékűvé tegye az emberiség legdrágább kincsét és a könyvnyomató büszkeségét, a könyvet.

A mélynyomtatás feltalálásától kezdve szigorúan művészi alkotásoknak a sokszorosítására alkalmas. Alapelveiben rejlik annak a lehetősége, hogy az alkotó művész a maga egész lelkületét megrögzítheti a réz- vagy acéllemezen, közvetlenül vagy közvetve, de mindenesetre adva van a lehetősége annak, hogy elgondolásából egy hajszálnyi részlet sem hiányozhat. Éppen ezért művészi, de kizárólag művészi szempontból nagy beccsel bír. Az ezúton készült réz- és acélnyomatoknak az értéke nemcsak anyagi, hanem művészi szempontból aszerint változik, hogy hanyadik levonatról van szó. Ugyanis az első levonatok a legérdekesebbek mindenféle szempontból, mert azokon az összes vonalak legteljesebben érvényesülnek. A továbbiak tompulnak, ezért kisebb az értékük is. Ez természetesen kizárólag arra a mélynyomtatásra vonatkozik, amely művészi szempontból az összes sokszorosítási eljárások közül a legnagyobb beccsel bír, így tehát ne tévesszük össze az utóbbi időben feltalált Mertens-féle eljárással, vagyis rotációs mélynyomtatással, amely kizárólag mechanikai úton készül és művészi szempontból össze nem hasonlítható az itt szóban levő réz- és acélmetszetnyomással, mindannak dacára, hogy mindkettő egy és ugyanazon alapelven nyugszik.

Levélfej. Eredetije piros és fekete színekben nyomtatva. Beer Henrik (Kosice-Kassa, Grafika nyomda rt.) munkája.

Levélfej. Eredetije ibolya és fekete nyomású. Götz Vilmos (Presov-Eperjes, Minerva nyomda) munkája.

Amint látjuk, ennél a sokszorosítási eljárásnál is két részre kell osztani a termékeket: azokra, amelyeknél a cél kizárólag a művészet érvényesülése és azokra, amelyeknél a művészi törekvés megvan ugyan, azonban a mechanikai eszközök kizárják annak az érvényesülését, mert ezeket a mechanikai eszközöket éppen az anyagi szempontoknak az elsősorban való érvényesülése hozta létre.

Igy van ez a síknyomatási eljárásnál is. Ennek a sokszorosítási eljárásnak is megvan a maga nevelt gyermeke, de nem fattyúhajtása és az ezen sokszorosítási eljárással készült alkotásoknak is megvan a maguk lelke. Művészi szempontból vannak abszolút becsű alkotások, amelyekről nem lehet elvitatni az ezen alapelvi megoldáson nyugvó előnyöket, amelyek az abszolút művészi becsét biztosítják. Természetesen egészen más a véleményünk azokról a termékekről, amelyeknek előállításánál az ezen sokszorosítási eljárás alapelvében rejlő előnyöket az anyagi szempontok elérésére használják ki elsősorban.

Nem mulaszthatjuk el, hogy ezen sorok keretében szó ne essen a mostani időben oly nagy elterjedésnek örvendő offset-nyomatásról, amely szintén síknyomatási eljárás, azzal a különbséggel, hogy a tulajdonképpeni nyomtatás nem történik közvetlen a formáról, hanem közvetve, vagyis a cinkről először egy gumival bevont hengerre és a papirosra erről a gumihengerről történik.

Letagadhatatlan tény, hogy ezen eljárásnak nagyon sok előnye van. Már magában véve az a körülmény, hogy a legfinomabb raszerű klisé a legolcsóbb simitatlan papíron is technikai szempontból a legteljesebb sikerrel lehet nyomtatni, anyagi szempontból felbecsülhetetlen. Az is bizonyos, hogy ezen eljárás előtt beláthatatlan jövő áll, amit nagyban az biztosít, hogy a nyomtatás rotative történik, s így nemcsak minőségileg, hanem mennyiségileg is utólráható eredményeket képes felmutatni.

Főbb vonásokban ez a megállapítás technikai szempontból. Művészi szempontból szó sem lehet ilyen kitűnő eredményekről. Ennek az eljárásnak is megvan a maga alapelvéből eredő jellege, azonban művészi szempontból nem mutathat fel olyan eredményt, mint például a réz- és acélkarc, sőt olyat sem, mint a litográfiai vagy a tipográfiai nyomtatás. Színekben brilirozhat, de például egyes ábrázolásoknál a kép nagyon lapos, egyhangú, semmi nemes vonás nem rejlik benne és így az egész nem más, mint egy technikai tökéletesség, ennek révén gazdasági életünkben úgy terjedtem, mint minőség és nagy kvantumok előállítására nagyon előnyösen kihasználható. Ezen véleményem *kizárólag a szigorú művészi szempontoknak az érvényesülésére* vonatkozik és ezért nem magyarázható az ezen sokszorosítási eljárás lekicsinylésére. *Laupál Antal, Kosice-Kassa*

Az Országos Iparegyesület tanulmányi kirándulása a drezdai és lipcsei kiállításokra

Kevés szakmában mutatkozott a világháború kitörése óta oly jelentékeny fejlődés, mint a papírfeldolgozó iparban és alig van a művészeteknek ága, amely a háború kitörése óta oly jelentékeny változáson ment át, mint a grafikai művészetek. A papír felhasználhatóságának és technikai tökéletesítésének a háborús gazdálkodás addig elképzelhetetlen lehetőségeket teremtett és a háború után bekövetkezett békebeli termelés levonta azoknak a műszaki tökéletesítéseknek tanulságait, amelyeket a papír és papírfeldolgozó iparban a háború teremtett. A könyvművészetek terén a háború előtt valóságos műszaki túltengéssel találkozunk. A technika bámulatos fejlődése nagyon gyakran a művészietlen megoldásokra csábította a grafikusokat. Az utolsó esztendő e téren egészséges változást hoztak és a modern könyvművészet visszatérve

a régi könyvművészek tradíciójára, magában a könyvnyomtatás művészi kialakításában keresi a kibontakozás útját. A háború kitörésének idején néhány hétre a lipcsei Bugra-kiállítás bemutatta a grafikai művészetet akkori állásában, de a kiállítás üzleti jellegénél fogva nem adott hű képet a legújabb művészi törekvésekről. A most megnyíló kiállítások teljes képet adnak a papír és papírfeldolgozó ipar és a könyvművészet mai állapotáról.

1927 nyarán két kiállítás mutatja be egyrészt a német papír és papírfeldolgozó ipar mai állapotát, másrészt pedig a világ könyvművészetének mai színvonalát. Drezdában a napokban nyitják meg az 1927. évi Jahresschau Deutscher Arbeit kiállítást, amelyet kizárólag a *papírnak* szenteltek. A kiállításnak négy csoportja lesz. Az egyik a papír történetét ismerteti, a másik a

papír előállítását, feldolgozását és a felhasznált gépeket, a harmadik a papír felhasználását mint a szó, a kép hordozóját, a mindennapi életnek és az üzletnek, forgalomnak, gazdaságnak és technikának szolgáját, a negyedik pedig az újságnak és a könyvnek előállítását mutatja be.

Ugyanekkor Lipcsében a könyvművészet nemzetközi kiállítása nyílik meg, amelyen az összes kultúrnépek grafikus művészeinek színe-java kel versenyre. Ezeknek a kiállításoknak fontossága arra készítette az Országos Iparegyesületet, hogy tanulmányi kirándulást szervezzen, amely e két kiállításon kívül módot fog nyújtani Drezda nagyszerű művészi és iparművészeti kincseinek beható tanulmányozására, a szász Svájc természeti szépségeiben

való gyönyörködésre és a Lipcsében rendezett reprezentatív európai iparművészeti kiállítás megtekintésére.

A kirándulás július 15-én kezdődik és július 24-én ér véget. A részvételi díj a III. osztályú utiköltségeket, szállodai költségeket és a csoportosan látogatandó múzeumi belépő díjakat öleli fel, 170 (százhetven) pengő. Elemezésről mindenkinek gondoskodnia kell. A MÁV előreláthatólag — megfelelő jelentkezés esetén — külön kocsit bocsát a tanulmányút rendelkezésére, amely elkíséri az utazó társaságot az egész kiránduláson.

A jelentkezés határideje június 25-e. A részletekre vonatkozó felvilágosítással szívesen szolgál az Országos Iparegyesület irodája (Gróf Zichy Jenő ucca 4).

A modern festőművészet hatása a német könyvkötés-dekorációra

(II.) Hogy a festészeti irányoknak a könyvkötés dekorációjára való hatását közelebről szemlélhessük, meg kell előbb a kép és könyvdíszítés közötti különbséget vizsgálnunk. Minden program ellenére, melyet a kép célját illetően az egyes irányok zászlajukra tűztek, a képek továbbra is képek maradtak. Itt-ott talán továbbmentek ennél és — mint például a „Merz-képek” — közeledtek a reliefhez, de utilisztikus céljukat el nem érték. A kép továbbra is csak a vonalak és színek esztétikai hatásának harmónikus komplexuma maradt és csak a kornak megfelelőbb eszközöket választott magának, elvontabb, idegebb és problematikusabb lett, mint a régebbi Európa művészete, feladata azonban ugyanaz maradt: egy háromdimenziós élménynek vonalakkal és színekkel egy síkon való kifejezésre.

A könyvkötés díszítési lehetőségei is, akárcsak eddig a síkra korlátozódnak és pedig a két fedélre, a gerincre, esetleg a vágásra. Ezek époly síkok, akár a festő vászna, a díszítés célja azonban egészen más, mint a képé. Míg a kép egy festői élmény megrögzítője, ezt az élményt pedig semmiféle előfeltétel nem zavarja, inspirációját tehát akárhonnan veheti, addig a könyvkötés díszítésében kifejeződő élményt a legkülönbözőbb megfontolások határozzák meg. Mindenekelőtt a könyv tartalmának és alakjának van a meghatározásban szerepe. A könyvdíszítésnek egy már formába öntött művészi élményt kell egy más formanyelven újból kifejeznie, vagyis a festő képe egy elsődleges, a könyv dekorációja egy másodlagos élmény kifejezője. Egy kép, mint könyvdekoráció, teljesen céljavesztett volna, és minél jobb volna a kép, annál inkább. Az olvasó, aki az így díszített könyvet kézbevenné, megnézné a képet, örömet is lelné benne, minthogy azonban a benne kifejezett élmény önmagában teljes, nem érezné szükségét annak, hogy a könyvet ki is nyissa. Márpedig a szép, stílszerű könyvdekorációnak az olvasót éppen a könyv tartalmának megismerésére kell ösztönöznie és ehhez az olvasóban a kellő hangulatot felébresztenie. A másik szempont, amely

a könyvkötő tevékenységét, ellentétben a festőével, korlátozza, az anyag és a hagyományos díszítőmódszerek kérdése, amelyektől a könyvkötő époly kevéssé tud megszabadulni, mint ahogy a festőnek lehetetlen a festékekről lemondania. De éppen abban a tényben, hogy a különféle technikát kombinálják, hogy azokat egy-egy hatáson rendelte alá és abban a módban, *ahogyan* ezeket alárendelik, dokumentálódik a mai kor. Épígy nyilvánul meg a különféle könyvkötésművészeti törekvés problematikus beállítottságában a modern festészet, illetve annak különféle irányainak hatása.

A *dadaizmus* hatásától itt teljesen eltekinthetünk, mert ez a modern „festészeti” irány csak teóriát és nem valóságot jelent, mégpedig a rombolás teóriáját: és minden művészi alkotás lehetőségének tagadását.

Az *expresszionizmus* és a *kubizmus*, valamint az *ifjú oroszok* felületkísérleteinek hatása azonnal világos lesz előttünk, mihelyt a harmadik dimenzió jelentőségét a festészetben, illetve az ornamentikában tisztáztuk.

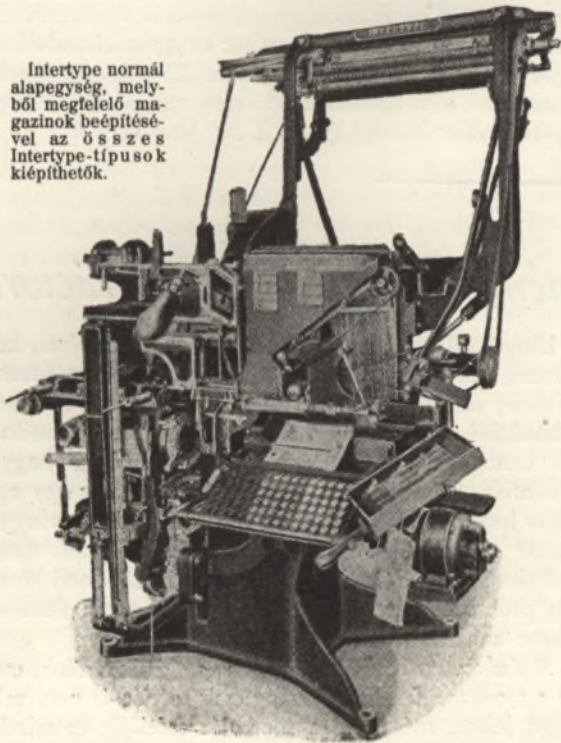

Egészíves egy színben nyomtatott plakát. Götz Vilmos (Presov-Eperjes, Minerva nyomda) munkája.

AZ INTERTYPE SZEDŐGÉPEK

Intertype normál alapegység, melyből megfelelő magazinok beépítésével az összes Intertype-típusok kiépíthetők.

KIVÁLÓ ELŐNYEIT

a következő számok igazolják: az első évben eladtunk

39

Intertype szedőgépet és

250,000

darab Intertype matricát.

Dacára annak, hogy az Intertype szedőgépek Magyarországon még ismeretlenek voltak és csak most lettek bevezetve, az első év eredménye az ugyanazon időben az összes többi szedőgépgyárak által Magyarországon eladott szedőgépek és matricák számát máris jóval felülmúlja. Szedőgép vételénél saját érdekében tekintse meg az összes létező gyártmányokat és Ön is

Intertype szedőgépet fog vásárolni

Az Intertype szedőgép egyszerűbb és tökéletesebb és azért jobb és olcsóbb, mint más hasonló rendszerű gép. Az Intertype szedőgép bemutatja és minden legrészletesebb felvilágosítással készségesen szolgál a magyarországi és balkáni vezérképviselet:

"GRAFIKA"

GÉPKERESKEDELMI RT

BUDAPEST V, CSAKY U.49

TELEFÓN: LIPÓT 904-57

A kép egy háromdimenziós, színes élménynek a két-dimenziós síkon való kifejezése. Az ornamentals két-dimenziós élmény. A kubizmus a tér problémáját állítja előtérbe, bár a szín- és vonalszerűség problémáját sem hanyagolja el. A kubizmusnak a könyvkötés dekorációjára való hatása éppen ezekben a nem teljesen elhanyagolt, azonban a kubizmus részére másodrangú problémákban rejlik. A díszítőművészet elsajátította a geometriai formákkal ható munkamódot, átvette a geometriai alapelemeket: a pontot, kört, körrészeket, egyenest, három- és négyszöget és megszabadítva térszerű hatásaitól, síkszerű hatásokra használja fel őket. Ebben a tekintetben egyébként határos a kubizmus befolyása a szuprematizmusával és még inkább az új orosz konstruktivizmusával.) Hogy a kubizmusnak ez a befolyása világos legyen előttünk, vegyünk például egy négyszögaranyozással díszített modern könyvhátat. Itt csak geometriai formák, vagyis ebben az esetben négyszögek vannak alkalmazva. A négyszögaranyozást azelőtt is alkalmazták ugyan, de anélkül, hogy önmagában is ornamentikusan ható díszítőelemnek tartották volna. Régebben éppen az előzően ezekbe a négyszögekbe belehelyezett pecsétetartókat tartották a fontos díszítőelemeknek, amelyekhez a négyszög csak üres keretül szolgált. (Az itt elmondottak nemcsak a hát, hanem a fedéldekorációra is vonatkoznak.) A modern festészeti mozgalmak, nevezetesen kubizmus azt az érzést tudatosította, hogy egy egymagában lezárt tér a puszta elhatárolás által életet nyer és hogy a négyszögaranyozás lényege éppen az, hogy ezt az elhatárolást és ezt a tért önmagáért hatni engedje. A régi, pecsétetartóval erősen megterhelt négyszögeket tehát meg kellett szabadítanunk lényegtelen részeitől, a pecsétetartó, hogy (a modern festészet absztrakciós folyamatához hasonlóan) a tulajdonképpeni dekoráció magjává lehessenek. Ennek a gondolatnak variációi a kis absztraktált geometriai elemekkel (pont, kis kör, háromszög stb.) mozgalmassá tett négyszögterek. A kubizmus egy további hatása alatt a kubisztikus-geometriai elemek egy ornamentális rajz felépítéséül szolgálnak.

Az expresszionizmus, mint a kor festői élményének kifejezője, a kubizmusnál sokkal hamarabb lejárt a magát. Minthogy a zene analógiájára dolgozott és a festő tisztán szubjektív érzéseinek szabad folyást engedett, emellett a természet adta élményeket semmibe vette, magától értetődik, hogy — sehonnan nem kapván tápot — ismétlésekbe esett és csakhamar kimerült. A harmadik dimenzió teljes kirekesztése a legtöbb kép nyilvánvalóvá teszi élményszegénységét. Az expresszionista képek ezért is hatottak inkább díszítésként. De éppen ebben a festészeti szempontból való hibában van az expresszionizmusnak az egész iparművészetre való nagy hatásának oka.

A könyvkötés díszítésére való befolyása hasonló a kubizmusával. Míg azonban a kubizmus a díszítés felépítésében az architektónikus törvényszerűség egy nemét látszik követni, addig az expresszionisztikus díszítésnél ez egyáltalán nem, vagy csak nehezen fedezhető fel. E

törvényszerűség helyét az expresszionisztikus díszítésnél egy lírikus lendület tölti be, amely a díszítendő mű által felébresztett alapérzést — megszabadítva minden gondoltszerűségtől — szimbólummá formálja át és a két-dimenzionális ornamentáció nyelven kikristályosodott formában rögzíti meg. Ennek a lendületnek akadályai csak a kubisztikus ornamentáció jellegét kitevő geometriai elemek és mert az expresszionizmussal ellentétes természetűek, egyben alkalmazhatatlanok is. Míg a szigorú törvényszerűséggel fölépített kubisztikus ornamentáció egy síkságon tovahömpölygő és zsilipekkel szabályozott folyammal, addig az expresszionisztikus lendület egy minden akadályt áttörő, pihenést nem leelő hegyi forrással hasonlítható össze. Minthogy a könyvkötések némely dekorációs síkja (állóságélyek, belső szegélyek) a mozdulat nagyobb lendületeinek nem ad elég teret, a kimondott expresszionisztikus ornamentákat természetes, hogy csakis a nagyobb dekorációs felületeken át, a fődeleken vagy a tükrökön lehet elhelyezni. Az expresszionisztikus ornamentika nem ismer sematikus alapelemeket, mint a kubisztikus-geometriai ornamentika. Ahogy az expresszionista képekben a művész legsubjektívebb érzése a legsubjektívebb módon jut kifejezésre, épúgy az ornamentációnál is. A betű az egyetlen díszítőelem, amit az expresszionisztikus ornamentáció a régi díszítéstől átvett, de ezt is a legsubjektívebb módon, beolvasztja a mozgásba, az expresszionisztikus lendületbe. A betűk ornamentálisan ható mozgó vonaljai mellett, a betűk szójelen-

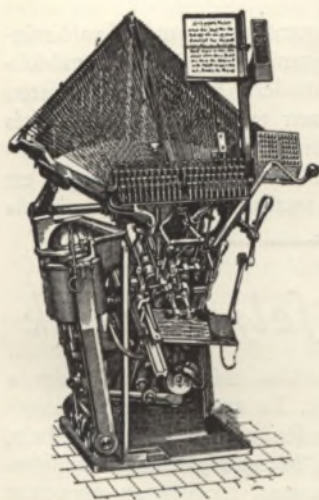
tése csak mint asszociatív mellékiz másodlagosan jut szerephez. Annak a ténynek, hogy az expresszionizmus a mű alap gondolatát szubjektív módon fejezi ki és hogy ennek az alapérzésnek a kifejezésére a betűket is, mint díszítőelemet teljesen a maga képére formálja át, köszönhető, mint az újabban konstruált új betűtípusok, amelyeknél nemcsak expresszionisztikus, hanem kubisztikus befolyások is érvényesültek. Itt meg kell még jegyeznünk, hogy egy ornamentstípus teljesen tisztán csak ritkán fordul elő és hogy a díszítésekben többnyire a különféle stílusok elemei érvényesülnek.

Az expresszionisztikus vagy kubisztikus és futurisztikus befolyások elkülönítése már azért is nehéz, mert a futurisztikus képek alapelemei, ha háromdimenzionális hatásukat kétdimenzionálissá, azaz tisztán lineárisra kísérlük meg átültetni, ugyanazok, mint a kubisztikus kéké.

Eddig csak az ornamentáció lineális oldalát vettük szemügyre és a modern festészeti mozgalmaknak a színre való hatását meglehetősen elhanyagoltuk. A bekötéseknek a színek alkalmazása szempontjából való megvizsgálásánál erős konstruktivisztikus befolyást látunk. A konstruktivizmus alapelemei, a kubizmuséhoz hasonlóan tisztán geometriai formák. Míg azonban ezek a formák a kubizmustól befolyásolt dekorációnál egy lineáris egész fölépítéséül szolgálnak, addig a konstruktivizmusnál a szín tolul előtérbe. A színes formáknak most már úgy kell a síkon elhelyeződniök, hogy egyensúlyban

30 ÉVI GYAKORLAT

**BIZONYÍTTJA KIVÁLÓ
ALKALMAZHATÓSÁGÁT**

**A TYPOGRAPH
SZEDŐGÉPEKNEK**

▲
E Z E N
SZEDŐGÉPEK
A SZAKMAI KÖRÖK-
BEN RENDKÍVÜL KEDVEL-
TEK, MERT ALACSONY ÁRUK
MELLETT, IGEN KIS KÖLTSÉGGEL,
◀ ELSŐRENDÜ MINŐSÉGÜ SORMENY- ▶
NYISÉG TERMELÉSÉT TESZIK
LEHETŐVÉ ÉS ÜGYSZÓLVÁN
KORLÁTLANUL ALKAL-
MAZHATÓK A SZE-
DÉS MINDEN
TYPOGRAPH TERÉN BERLIN
G. m. b. H. ▼ N. W. 87

**KÉPVISELET MAGYARORSZÁG RÉSZÉRE:
TANZER MIKSA BUDAPEST VII, AKÁCFÁ UCCA 50**

RECORD

GYORSSAJTÓMŰ

előnyelt a szakkörökben mindenütt dícsérik

BOHN & HERBER

gyorssajtógyár,
WÜRZBURG

Magyarországi vezérképviselő

UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RT.

Budapest VIII, Rákóczi tér 2 • Telefón J.348-12

legyenek. Az egyes anyagok kiválasztását, színhatásuk milyensége adja meg és a díszítőfelületen való alkalmazásuk technikai lehetőségei a mind gyakrabban föllépő intarziámunkákhöz vezetnek.

Az intarziámunkánál használt egyes anyagok megtartják felületük struktúráját. (A bőrfelrakásnál ellenben a struktúrának ez a hatása a felrakott bőrnek túlságos vékonyítása miatt teljesen elvész.) A minden esztétikai hatást kihasználni akaró könyvkötőművésznek tehát misem volt természetesebb, mint az, hogy e hatás fokozására az alkalmazott anyagok struktúráját is felhasználja. Ebben segítségére voltak a Merz-képek, amelyek esztétikai hatásukat azzal igyekeztek fokozni, hogy a felületükre felhordott, vagy felerősített színek és színes tárgyak asszociatív mellékízletét is érvényre juttatták. De még egy másik — bár nem festészeti — mozgalom is támogatja az anyag struktúrájának hangsúlyozását: ez a *taktilizmus*.

A *taktilizmus* a műélvezetnek egy új nemét akarta megteremteni. A festészet, szobrászat, építészet és zene mellett, tehát olyan művészetek mellett, amelyek a szemre és a fülre hatnak, egy olyan műélvezetet akart életre hívni, amelyet tapintóérzékünk venne föl és vezetne tovább. A különféle anyagok megtapintása különböző érzéseket vált ki bennünk, ezeket akarta tapintóérzékeink részére egy költeménnyé, egy szimfóniává egyesíteni és velük hasonló esztétikai élvezetet nyújtani, mint amilyent a zene vagy a festészet nyújt. Ez a dekadens mozgalom nem tarthat igényt arra, hogy művészetszámba vegyük, de általa a mai kor egy olyan esztétikai segédeszközt kapott, melynek ha nem is a képzőművészetekben, de az iparművészetben nagy jelentősége van. Mert az iparművészet használati tárgyakat készít, tárgyakat, amelyeket kézbeveszünk és amelyeknek megtapintása struktúrájuknak felülete szerint különböző érzéseket vált ki bennünk, így a könyvkötésnél a fedőanyag: bársony, borjú-, disznó-, marokkói és szattyánbőr, valamint a pergament stb. struktúrája.

A különböző tapintásbenyomásnak egymással való színbenyomásokkal és a hagyományos fölékítési módokkal való kombinálása a modern német könyvkötészeti alkotás legújabbán fölfedezett területe, mely a díszítés eddigi irányaitól, más művészeti nemek befolyásainak alkalmazásával, leginkább eltér, míg jövőző irányok ezt is felülmúlják és tradícióvá teszik. *Pór Nándor, Berlin*

Technikai feljegyzések

A tömöntödei fém tisztítása. Régi szokás, hogy a fémeket burgonyával tisztítják. Ez azonban nem eredményez mást, mint azt, hogy a fémbe nedvességet visz bele, minélfogva az bugyburékol. Ma már gyártanak öntőfém-tisztító port is, amely alaposan tisztítja az olvasztott fémeket. A keveréshez aztán nyírfadarabot használnak. Még jobb, ha a nyírfából több kisebb darabot vágunk, ezekből mindig egy másikat szűrnak egy vasrúdra és

azzal keverik az olvasztókatlan tartalmát. Így egyszerű és megbízható módon érhető el, hogy a fémet erős légáramlat járja át, ami belsejéből eltávolítja azokat az anyagokat, amelyek a fémet piskítják. —g.

Salakos fém árt a facettakéseknek. A tömöntő gyakran nem is gondol arra, mennyire árt a frézélőkéseknek, ha az ólom belül salakos. Ezért szükséges, hogy a fémnek meglegyen a rendes összetétele. A kések ugyanis a sík öntvénylemez széleinek frézélésekor a fémet elárasztó salakcsomókban ellenállásra találnak és nem képesek munkájukat pontosan végezni. Természetes, hogy emiatt a kések gyorsan tompulnak. Ez a baj úgy kerülhető el, ha a magas hőfokra hevített fémet fémtisztító porral tisztítják, a habot lemerítik és az ólomot megfelelően felfrissítik. —g.

Nedves tömöntés kalanderen. Vannak tömönteni való formák, amelyek száraz préselésre egyáltalán nem alkalmasak, például a finomvonalas táblázatok is. Ilyenkor lassú, türelmes áztatgatással kell a matricát nedvesíteni, azután annak főnedvességét elvonni, míg az csak nyirkos lesz. Ekkor a formára teendő és gyenge nyomással préselendő. Ilyen matricákat előzően a kefével könnyedén paskolnak, akkor többször is át lehet azokat engedni a kalanderen. Ha azonban a tömöntő elérte a szükséges mélységet, teljesen elegendő az egyszeri kalanderezés.

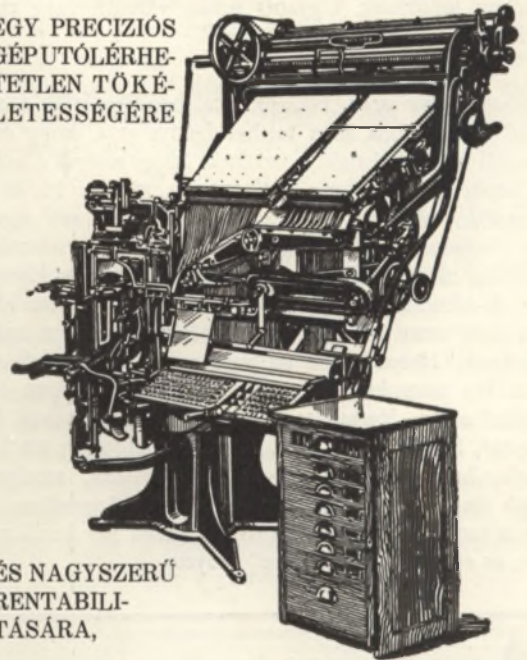
Papirostemperáló gép. Mint a „British and Colonial Printer” megírja, egy angol gépgyár olyan készüléket szerkesztett, amely a nyomásra kerülő papírt a legrövidebb idő alatt a szükséges hő- és nedvességi fokra hozza. Az íveket a készülékben felakasztják és erős légáramlatot bocsátanak rájuk. Ily módon naponta 3000 ív temperálható. A gép kezelésére csak egy ember szükséges. A gépet üzembe hozó villamosáram állítólag gyenge. Ha ez a gép valóban olyan kifogástalanul működik, amint azt állítják, bizonyára el fog terjedni mindenütt, hiszen tudjuk, mennyi bajt okoz, különösen színes nyomtatásnál, a nem egyenletes nedvességi fokú és hőmérsékű papiros. —g.

Korrektori jegyzetek

A mai újságírás. Egyik legmagyarosabban szerkesztett napilapunkban azt olvassuk: „A razziát a belügyminiszter azért rendelte el, *minthogy* tudomására jutott, hogy különböző” stb. Az ezután következő mondat így szól: „A Cityben a házkutatás kínos feltűnést keltett, *minthogy* a legközelebbi hetekre...” Láthatjuk e két mondatból is, milyen fogalomzavarban szenved az idézett mondatok írója. A *mert* szócska helyébe egyszerűen a *minthogy* szót teszi. Magyar hírlapírónak pedig tudnia kellene, hogy a *minthogy* szónak más jelentése van és a régies *miután*, *mivel* határozók helyett alkalmazzák. Például: *Mínthogy* katonai szolgálatra alkalmatlan volt, elbocsá-

VAN-E JOB BIZONYÍTÉK

EGY PRECIZIÓS
GÉPUTÓLÉRHE-
TETLEN TÖKÉ-
LETESSÉGÉRE

ÉS NAGYSZERŰ
RENTABILITÁ-
SÁRA,

ANNÁL AZ EGYSZERŰ TÉNY-
NÉL, HOGY A

30 ÉVVEL EZELEŐTT

FELSZERELT ÉS SZAKADAT-
LAN MUNKÁBAN TARTOTT

LINOTYPE

SZEDŐGÉPEK MÉG MA IS KI-
FOGÁSTANUL MŰKÖDÉS-
BEN VANNAK

EZ ÉV ELEJÉTŐL
MŰKÖDÉSI TERÜ-
LETÜNKÖN

KB. 60 LINOTYPE

SZEDŐGÉPET ADTUNK EL
ÉS SZERELTÜNK FEL, AMI A
SZAKMAI ÉRDEKELTEK BI-
ZALMÁT IS BIZONYÍTJA

GUTENBERGHÁZ GEEL TESTVÉREK
BUDAPEST II, HUNYADI JÁNOS ÚT 12 TELEFÓN T. 237-74
WIEN VII. BEZ., LERCHENFELDERSTRASSE 37

tották. Minthogy távol állott tőle minden sértő szándék, sajnálkozását fejezte ki. Ebben az esetben a *minthogy* egy szóba irandó. Ellenben amikor a *mint* hasonlító határozóval kapcsolatban használjuk a *hogy* kötőszót, a *mint* *hogy* külön irandó. Például: Nem kíván kevesebbet, *mint* *hogy* ezer pengőt fizessen neki; *mint* (azt), *hogy* helyesebb. Sokkal jobb volna a tengerparton üdülni, *mint* *hogy* (mint az, hogy) ilyenkor a város por- és füsttengerében loholjunk. Ugyanis sokan vétenek még ebben az irányban is a *minthogy* ellen. *h.*

Shakespeare neve. Nálunk általában így írják a nagy költő nevét, noha nem tarthat igényt arra, hogy ez az egyedül helyes írásmódja nevének. Hogy melyik a helyes, azt senki sem állíthatja határozottan, mert a 16. és 17. században, sőt még a 18. században is nagyon ingadozott Angolországban a családi tulajdonnevek írásmódja. (Például nálunk is Rákóczy, Rákóczi; Hunyady, Hunyadi stb. A németeknél Göthe, Goethe.) Shakespeare idejében még nem volt „hivatalos” írásmódja a tulajdonneveknek. Helyesírásuk teljesen az író tetszésétől függött. Így nem kevesebb mint tizenhatféleképpen írták a költő nevét: Shakspere, Shakespeare, Shakspeare, Shakespear, Shaksper stb., stb. A kutatás állítólag azt bizonyítja, hogy „Shakspere” az az elnevezés, amelyet a költő maga is használt. A német iskolakönyvekben már így is tanítják és a Duden új kiadásába így kerül majd bele az eddigi „Shakespeare” helyett. —g.

Művészeti feljegyzések

Mi mindenre jó egy színház? Van Párizsban egy kedves, finom kis színház, a *Theatre de Champs Elysée*, mely eddig csak azzal keltett figyelmet, hogy a legmodernebb drámaírók tiszta irodalmat jelentő termékeit mutatta be, ellentétben a többi színházak konzervatív vagy merőben üzleti törekvéseivel. Ez a kis színház nemrég egy könyvkereskedést is nyitott, magában a színház épületében. Minthogy a könyvesbolt egészen jól bevált, most tovább mentek egy lépéssel. A színházat megnagyobbították a modern és alig ismert festőművészek képeinek is. Minden festő egy folyosót kapott, melyen képeit ki-függesztheti. Így a felvonásközökben a nézők szórakozhatnak, vásárolhatnak és művészeket pártolhatnak. A színház pedig még egy fokkal nő a kultúra barátainak szemében. (Egyik-másik színházunk előcsarnokában divatszalonok reklámkirakatait látjuk. Nemesebb ügyet szolgálnának, ha követnék a fenti példát. Szerk.)

Salzburg, a művészváros. Mióta az oly kegyetlenül megcsönkített Ausztria még nagyobb mértékben van rá-utalva az idegenforgalomra, mint a hajdani monarchia idején, helyes életösztöne vidéki kultúrcentrumok létesítésére készíti. Ezek a centrumok pedig nemcsak papíron, vagy miniszteri programok igéiben élnek, hanem fényes alkotásokkal is tündökölnek, mint leginkább

Fényképezési reprodukáló-készülékek, objektívek, lencsék, ércfordítótűkrök, eredeti vésett raszterek, színes 'szűrőüvegek

„Lux” briliánsfény-főlvételi és másoló ívlámpák, valamint a klisémegmunkáláshoz szükséges összes gépek és eszközök

HOH & HAHNE · LEIPZIG

PRECÍZIÓS KIVITEL · FÉNYKÉPÉSZETI REPRODUKÁLÓ-KÉSZÜLÉKEK GYÁRA · GYORS SZÁLLÍTÁS

HABÓVITENI'AKARJA
● SZAKMABELI ISMERETEIT, FIZESSEN ELŐ A „DEUTSCHER DRUCKER“ C. LEGJOBB NÉMET SZAKLAPRA ●
● ÉVENKINT 12 VASKOS SZÁM ●

WOLLEN SIE SICH UNTERRICHTEN

über alles, was in der ganzen Welt und namentlich in Deutschland auf allen Gebieten der graphischen Berufe und Techniken gelehrt und geboten wird,
WOLLEN SIE WISSEN, was an neuen Maschinen und Hilfsmitteln auf den Markt kommt, was an neuen Verfahren und Methoden von Spezialisten ersonnen und ausgearbeitet wurde,
WÜNSCHEN SIE ANREGUNG und Belehrung, suchen Sie künstlerische Vorlagen für geschmackvolle Ausstattung von Familien-, Vereins-, Geschäfts- und Werbendrucksachen,

DANN ABONNIEREN SIE

die weltbekannte, im 33. Jahrgang erscheinende illustrierte graphische Monatsschrift

DEUTSCHER DRUCKER

(DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER) BERLIN SW 61. HAGELBERGERSTR. 49

Probenummer kostenlos. Jahresbezugspreise RM 24, für Ungarn, Rumänien, Tschechoslovakei, Jugoslawien, übriges Ausland RM 30. Das Abonnement kann jederzeit beginnen. Zahlungen halb- oder vierteljährlich. Postscheckkonten: Budapest 54967, Wien 105095, Ljubljana 20449, Prag 79607

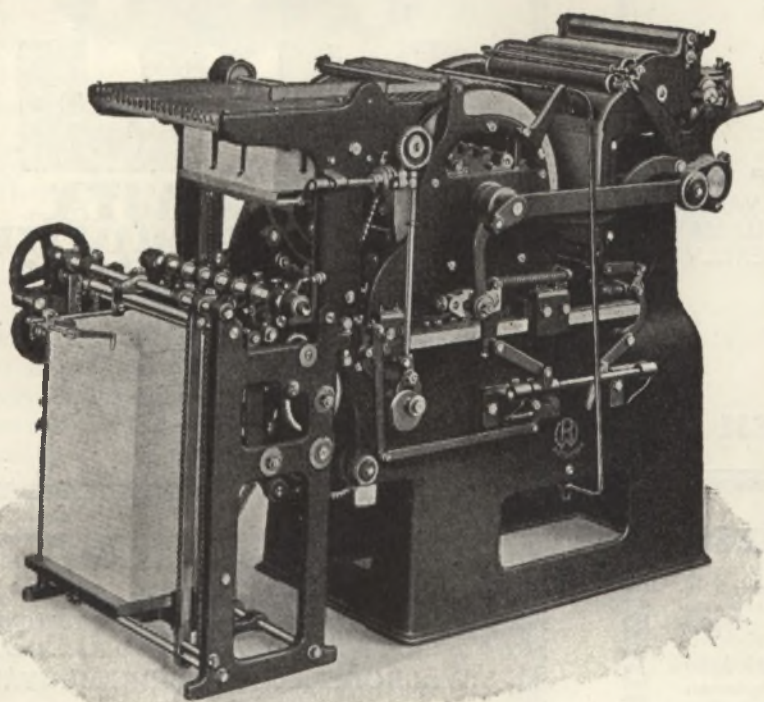
ELŐFIZETÉS NEGYEDÉVRE 7-50 MÁRKA MŰTAVATÁNYSZÁMOT INGYEN KÜLD A KIADÓHIVATAL

Salzburgban látni. A bajor határon fekvő városka ma már az idegenek tízezreit vonzza a világ minden részéből és ezt szerencsés fekvése, szép vidéke mellett a benne felhalmozott művészi tőkéknek köszönheti. Míg azelőtt csak barokk palotái és Mozart-kultusza jelentették az idegenek részére a vonzerőt, ma Salzburg a művészet, színház és irodalom barátai számára époly zarándokhelyé változott át, aminő azelőtt Bayreuth volt a zenekedvelőknek. Ez legelsősorban Reinhardt szerencsés intuíciójának és vasszorgalmának köszönhető. Ő az, aki minden nyáron gondoskodik valami nagy meglepetésről, ünnepi nagy játékról, előadván a *Miracel-t*, a *Jedermann-t*, vagy az idei nyáron Gozzi *Turandot-ját*, hol szabad színpadon, hol pedig a hercegérseki palota lovardájában. A most elkészült Festspielhaus már egyenesen a Reinhardt intuíció szerint épült, 1500 néző befogadására. De ez nem közönséges színház vagy aréna. Ugyanaz az áhitatos és ünnepélyes szellem, amely kint a pompás barokk térségben, annak gyönyörű négyszögén oly felemelően hat a lélekre, bent is folytatódik a színjátszó házban. A bécsi Holzmeister építészeti remekét *Faistauer Antal*, a bécsiek legjobb díszítő festője ékesítette fel hatalmas freskókkal, alig négy heti munkával teremtve meg a stílusos környezetet. Ebben az emelkedett szellemű térségben akarja Reinhardt az idei nyáron Faustot bemutatni, amivel még nagyobb jelentőséget ad solemnis tevékenységének és még inkább fokozni fogja Salzburg érdemeit a mai oszt-trák kultúra körül.

N. P.

A reklámművészet köréből

A hirdetőoszloptól való félelem. A német plakátipar az utóbbi években a megrendelések tekintetében egy kis számbeli visszaesést mutat. Eszrevehetően szaporodnak az újsághirdetések és ennek arányában fogynak az uccai plakátok. Egy német szaklap ennek az okait többféle körülményben látja. Egyik ok mindenesetre a hirdetővállalatok drágasága, melyekhez képest az újságtarifa olcsónak mondható. Másik körülmény: a sokféle nagyság és méret, amiből az a helyzet áll elő, hogy minden város részére más és más terjedelmű plakátok kellenek. De legfőképpen azt lehet a visszafejlődés okául feltenni, hogy a nagyvárosi ember érdeklődés nélkül halad el a hirdetőoszlopok mellett. Mit lehet ez ellen tenni? — kérdi a folyóirat cikkírója. Nevelni kell a publikumot a plakátnézésre. Ennek pedig csak egy módja van: jó plakátokat kell készíteni. Össze is foglalja a feltűnő uccai hirdetés kellékeit, még pedig négy pontban. Először is: legyen a plakátnak jó távlati hatása. Ennek az a módja, hogy harmónikus síkelosztással egymás mellett szinte kiáltó színeket kell lerakni. Másik feltétel, hogy a plakát egy ismert tárgyat messze feltűnő módon, újszerű körvonalakkal ábrázoljon s ezzel készítse azokat, akik messziről látják, a hozzája való közeledésre. Harmadik kellék az alapszínnek a szomszédos plakátoktól való el-

KOBOLD AUTOMATA TÉGELYES-SAJTÓ

Ünműködő be- és kirakással
Parallel nyomás, pontos sor-
egyen. A nyomás, festékezés
egyidejűleg is elállítható. Ke-
zelése könnyű, kevés egyen-
getés, mérsékelt erőszükség-
let, nagy nyomáserősség és
üzembiztonság.

3000
nyomás óránként
kettős menetnél
5000

**ROCKSTROH-WERKE
AG. HEIDENAU** Képviselet:

**TANZER MIKSA BUDAPEST VII,
AKÁCSFA UCCA 5. TELEFÓN J. 106-31**

térése. Így igen ajánlatos a fekete alapszín választása, mert ezt a plakáttervezők mellőzni szokták. Persze a plakát többi színének sem szabad engedni, hogy a fekete alapszín legyűrje őket. És végül a hirdetőszöveget is úgy kell megválasztani, hogy az a távolról nézőnek is, a közeli szemlélőnek is tudjon mit mondani. Ha a megrendelőnek ezek után is kétségei vannak, hogy a reklámnak ez a módja célszerű-e, arról igen könnyen meggyőződhetik. Csak írja a plakát aljára: „tessék árjegyzéket kérni”. Vagy: „kívánatra ingyen sorsjegyet küldök”. Az érdeklődésről azonnal bizonyosságot szerezhethet.

Szerkeszti és kiadja Biró Miklós. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos
Főmunkatársak: Herzog Salamon és Kner Albert
Nyomatott Biró Miklós nyomdai műintézetében
Budapest VII, Rózsa ucca 25. szám

HASZNÁLT LINOTYPE- SZEDŐGÉPEKET

ÜZEMEK MODERNIZÁLÁSA
MIATT KÜLÖNÖSEN KED-
VEZŐ ÁRAK MELLETT BO-
CSÁTUNK ÁRÚBA:

- 1 DRB KÉTTÁRÚ
- 2 DRB SYMPLEX-LINOTYPE
- 2 DRB VICTORLINE

VALAMENNYI GÉP KIVÁ-
LÓAN JÓKARBAN VAN ÉS
TETSZÉSSZERINTI ÚJ MAT-
RICÁKKAL FELSZERELVE
SZÁLLÍTHATÓ

**GUTENBERG-HÁZ
GEEL TESTVÉREK**

WIEN VII, LERCHENFELDERSTRASSE 37

FERROTYPEK KÖNYVKÖTŐBETŰK RÉZBŐL MAGDEBURG

A Bugrán nagydíjjal kitüntetett könyvkötő rézbetű és ferro-
tpöntödénk gyártmányai; kézzel vagy présen való aranyo-
záshoz használatos rézbetűk, ujság-, plakát- és zacskönyom-
dák részére való ferrotypes, keretek világhírűek. Képviselet:
Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet
Budapest VI. kerület, Tátra ucca 6. szám. Telefonszám:
T. 231—43. Cluj-Kolozsvár Strada Filipescu 10. (Románia)

GYÁRTJA DORNEMANN & CO.

ALAPÍTVÁ AZ 1879.
ÉVBEN

**C.
RÜGER
LEIPZIG
C1**

Ez a világhírű rézlemlőgyár készít:
réz-díszítménysorozatokat réz-
körzeteket, sima és mintázott
RÉZLEMLŐT
a legexaktabb kidolgozásban a
a legjobb anyagból, a leggyorsabb
szállítás mellett. Viszonteladók-
nak a legkedvezőbb feltételek!

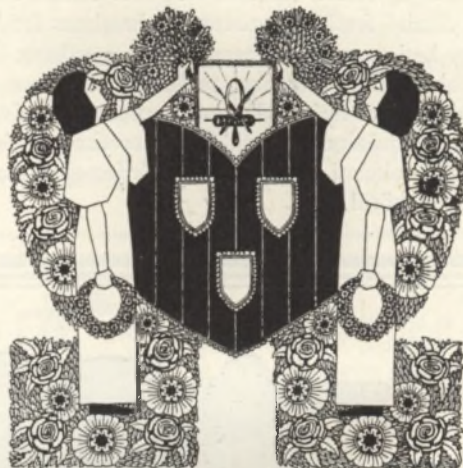
Számos
elsőrendű kiténtetés

Betűfémet és szedőgépmot

szállítunk. Veszünk betűfémhulladékokat napi áron

FÉMKERESKEDELMIR. T.

(Magyar Ólomárugyár) Központi iroda: Budapest V, Korall ucca 5. sz.
Telefonszám: Lipót 922—49. Gyárak: Nagytétény, Budapest, Újpest

KURCZ ÉS LAJTA
FOTOCINKOGRAFIAI MŰINTÉZETE
BUDAPEST, VII, VIG U. 3

**TELEFÓN
JÓZSEF
353-18**

Levélborítékok, mappák és díszlevélpapírok

VASADI ÉS VÉRTESI
LEVÉLBORÍTÉK- ÉS PAPIRNEMŰGYÁR

Budapest, VI, Vörösmarty ucca 50. sz.
Telefonszámok: Teréz 221—14 és Teréz 130—86